"دي پټهان"

د غني خان کتاب

د غني خان "دي پټهان" کۀ هر څو ډېرو خلقو لوستے کتاب دے خو خاطر چې دا وخت غالباً په جرمني کښې دے، ډېره په زړۀ پورې ترجمه کړې ده او ماته يې راليږلې ده، دا وړوکے ولې جامع کتاب مونږ قسط وار په "پښتون" کښې د دې دپاره چاپ کوو چې عام لوستونکي هم ترې استفاده وکړي. ايډيټر

زما خبرې

فلسفه، تاريخ او ناول چې سره راټول شي نو د غني خان کتاب "دي پټهان" ترې جوړ شي، دا کتاب د پښتنو د تاريخ او کلتور يوه لنډه او خونده وره هنداره ده چې د پښتون څهره پکښې داسې ښکاري څنګه چې ده. د پښتنو د اصل نسل يا نوعې په حقله خو پکښې خبرې شوي دي خو څۀ کوټلے ځواب يې په نظر نۀ راځي البته دا خبره د فکر وړ ښکاري چې پښتانۀ اروړه نسل دے او د هاغه ټولو تېرو نووس ريښې لرې کوم چې وخت په وخت د افغانستان په لاره د هند پلوو ته راغلي دي خو اوس ځنې افغاني او نړېوالو تاريخ پوهانو دا خبره څۀ نا څۀ يو ځاے ته رسولې ده چې پښتانۀ د ربيبي تېر ساکې خپل دي خو ځنې لويديز ختيز پوهان او خپله کورني تاريخ پوهه، توکم پوهه او ژبپوهه د دې د زبات دپاره بلورين او کوټلے دليل غواړي. هم دا لامل دے چې د پخوا غونډې اوس هم په نړېواله کچه دا هڅې رواني دي چې د پښتنو د پښت بنسټ را برخبره کړي او دې سوال ته ډاډمن ځواب ووايي. اوس اوس د انګلستان په ځنې ورځپاڼو کښې دا خبر چاپ شوے دے چې د اسرائيلو دولت يو پروژه رغولې ده او هغې ته يې پيسې ورکړې دي، دا پروژه به د ژونځور يا ډي اين اے په رڼا کښې د دې پوښتنې جاچ اخلي چې پښتانۀ څوک دي؟ کېدے شي چې دا هر څۀ په شا باندې سياسي غرضونه لري خو دا هم ده چې د پښتنو د پښت په حقله څۀ زړۀ پورې خبرتياوې لا په لاسو نۀ دي راغلي، دا خو ما دلته دا خبره هسې اوږده کړه ګني غني خان دې خبرې ته دومره لېواله نۀ دے چې پښتانۀ څوک دي؟ هغه وايي پښتانۀ کۀ هر څوک دي خو زۀ پرې مئين يم.

غني خان [illegible] کښې دا کتاب د دې دپاره ليکلے ؤ چې پښتانۀ په پېرنګيانو وروپېژني او د دوي دخويونو، کړو وړو، ورانو ورکو، ډول سُرنا، سندرو، اغونځو او ارمانونو نه يې خبر کړي.

د کتاب ژبه ډېره لوړه، خوندوره خو په ځنې ځايونو کښې بې کچه ستغه او پېچلې ده، د کتاب ځنې برخې خو داسې دي چې ليکوال پکښې خپلې

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخلي انګېرنې څرګندې کړې دي او داسې فلسفیانه رنګ یې اخستی دی چې پوهېدل پرې اسان نهٔ دي او بیا دا پرې لا دپاسه چې خان ځائے په ځائے د خلیل جبران لیک ډول هم خپل کړے دے، دا ژباړنه د کتاب د انټرنیټي ورژن نه شوې ده چې ځنې غونډلې پکښې نیمګړې او ناسمې برېښي.

دا ژباړنه تر وسه وسه پورې په نوي او څومره چې کېدے شوه په فونیمک لیکدود کښې شوې ده او کهٔ چرته پکښې د تازي او یا کومې بلې ژبې توري کارول شوي وي نو ځکه چې یا خو د پښتو د سستم په چپه کښې نهٔ دي او یا ماته د هغې د پښتو توري یاد نهٔ دي. دا خبره ډېره مهمه ده چې د پوهې او علم خورولو سره سره پښتو ژبې ته هم وده ورکول ډېر ارزښت لري، کهٔ مونږه داسې نهٔ کوو نو نهٔ خو یې

مونږ په خپله او نهٔ یې نورو پښتنو ته زده کولے شو، البته د پښتو خنډیزو تورو معنې لیکل پکار دي، د دې کتاب په پائے کښې دغه خنډیز توري لیدے شئ.

کهٔ رښتیا ووایم نو زما په ژوند کښې دا یو ورومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو او د دې درښت لامل په هره معنٰي نورالله پاونده او محمد فایق یوسفزي دي، کهٔ د دې دواړو هڅونه او پارونه راسره نهٔ وې نو ګرانه وه چې دا کار مې سر ته رسولے وے، د خپلې لورکۍ کشماله خاطر هم مننه کوم چې د انګرېزۍ ځنې ستونزې یې راته هوارې کړې.

یوائې دا نهٔ چې ګنې دا ورومبے کار دے چې سر ته مې ورسولو بلکې نژدې نژدې ورومبۍ ژباړنه مې هم ده، کهٔ په ژباړنه کښې چرته ناسمې او تېروتنې وي هغه ټولې زما په غاړه دي او هغه د کتاب د متن نیمګړتیا مهٔ ګنئ. ژباړن: رشید خاطر

ورومبۍ برخه

سریزه

څنګه چې خبرې په یو مناسب ځائے پائے ته رسول ستونزمن کار دے هم دغسې په لیکلو کښې پېل کول اسان کار نهٔ دے او لیکونکے نهٔ پوهېږي چې له کومه ځایه یې راونیسي، د دې نه د سوخت خبره بله نهٔ وي چې ستا مخې ته سپین کاغذ پروت وي، تهٔ ورته په تغو تغو ګورې څهٔ لیکل پرې غواړې خو لیکلے نهٔ شې.

زهٔ تاسو ته د پښتنو په حقله څهٔ وئیل غواړم، چاسره چې زهٔ ډېره مینه کوم خو نهٔ پوهېږم چې پېل

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کومه ځایه وکړم، زهٔ غواړم چې تاسو هم دوي سره زما غونډې مینه وکړئ خو دهٔ سره مینه کول اسان کار نهٔ دے ځکه چې دے ځومره ساده دے نو دومره پېچلے هم دے. زهٔ غواړم چې دے د خیبر د غرو سرونو او هشنغر ډاګو نه راکوز کړم او تاسو سره یې په شلېدلو جامو دروزرغي پېزار کښې مخامخ کړم چې سترګې یې د سرېتوب، خندا او ورانکارۍ او کېرۍ یې د ماشومتیا او غرور نه ډکه ده چې خپله غریبي او غوښتنې یې پکښې پټې ساتلې دي، زهٔ غواړم چې یې راولم او تاسو سره د خپلو هلو ځلو او خوبونو، مینې او دښمنو، زمکو او سنګرونو د خپل نوي ټوپک او زړې ښځې په بابله خبرې وکړي.

خو تاسو به ووینئ چې دا کار اسان نهٔ دے، هر څو کهٔ ماته دا ګرانه ده چې لیکل له کومه ځایه پېل کړم خو بیا هم ما سره د دې دپاره یو پلان شته، زهٔ به وکړے شم چې هغه تاسو ته د خپلې مینې سندره ووایي چې داسې تاسو د هغهٔ د زړهٔ د درزا انګېرنه وکړئ، هغه به تاسو ته د ښاپېرو قیصه تېره کړي، کومه چې هغه خپلو ماشومانو ته اوروي، هغه به درته د خپل کلي یوه پېښه واوري چې دغسې د خپل ژوند نه دې خبر کړي، هغه به درسره د سپوږمۍ خبره وکړي چې دغسې د خپل مئینتوب حال درته ووایي، هغه به درسره د خپل دود دستور خبره وکړي چې دغسې د خپل دود دستور نه دې خبر کړي، هغه به تاسو ته د خپلو شوکو، ډاکو، چپاوونو او مخو خبرې وکړي چې دغسې خپل زور درته وښايي، هغه به درته د میا، مُلا او جادو منتر خبره هم تېره کړي چې دغسې د زړهٔ تیاره یې ووینئ، هغه به تاسو سره د ژوند او مرګ، سم او ناسم خبره هم وکړي او هیله لرم چې اوس یې لږ ډېر وپېژنئ چې هغه تاسو وپېژنئ نو زهٔ به تاسو ته د هغهٔ، د هغهٔ د سبا او تاسو (پېرنګي) سره د هغهٔ د اړیکو په حقله څهٔ ووایم، کهٔ دا ستاسو خوښه وي او کهٔ نهٔ خو دے ستاسو ګاونډي دے او ستاسو د کور ډېر بې بخته پلوو ته روسیه پرته ده. د دهٔ پېژندګلو ستاسو دپاره ډېر ارزښت لري ځکه چې (روسیه) د دې سیمو د سبا دپاره پلانونه لري او د دهٔ تاسو پلوو ته د راتګ لار د پښتنو په کور ده.

زهٔ به اوس تاسو سره ستاسو د دې ګاونډي پېژندګلو وکړم چې په سر یې ښائسته پګړۍ او په تن یې کاځیر ډوله پرتوګ اغوستے دے خو دا خبره به په دې ځائے پرېږدو، راځئ چې د دهٔ د پښت او نسل په بابله څهٔ ووایو.

تاریخ

ډېر خلق چې د دهٔ پوزې ته وګوري نو د یهودي ګُمان پرې کوي، دګ او دلیل یې دا وي چې پښتانهٔ د یهودو یوه ورکه کورنۍ ده، د دهٔ اسلامي ګروهه او د دهٔ په ژوند باندې د مذهب ډېره ژوره اغېزه دې دګ او دلیل ته پونده ورکوي خو د دهٔ د ژوند لارې چارې او نور مالونه دا ښايي چې دے د یهودي په ځائے د یونان خلقو ته ډېر څېرمه دے.

زهٔ د پښتنو د پښت او نسل په لټون پسې ډېر سرګردانه وم، په دې لړ کښې چې ما چاسره صلاح مشوره کولے شوه نو هغه زوړ خرپ او دروغژن هیروډوټس ؤ، دهٔ چې به څهٔ اورېدل نو په هغې به یې باور کولو او هاغه څهٔ به یې لیکل چې په څهٔ به یې عقیده وه، هغه د پښتنو سیمه د بېکټریه په نوم سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادوي او وايي چې دلته تور تور واړۀ خلق ژوند کوي چې د زرو او مسالو په باپار کښې بوخت دي. هغه مخکښې ليکي چې دا خلق دا سرۀ زر د يوې دشتې نه د سر په بها راغونډوي، په دې دشته کښې د سپو هسې غټ غټ مېږي او سېږي چې دوي دا سرۀ زر د شپې د سوړو نه د زمکې مخ ته راوباسي، د زرو په دې دشته کښې نمر دومره تاوژن وي چې د اوښ نه سربېره بل کوم ځناور پکښې ژوند نۀ شي کولے، په دشته کښې د ډېر تاؤ او ګرمۍ له کبله دا غټ غټ مېږي د ورځې په سوړو کښې ناست وي او د شپې په يخوبي کښې سرۀ زر د سوړو نه د زمکې سر ته رااوباسي، د نمر د راختو سره څنګه چې دا مېږي خپلو سوړو ته ننوځي نو دا تور تور واړۀ خلق د خپلو اوښانو سره په دشته خوارۀ شي، سرۀ زر راغونډ کړي، په اوښانو يې بار کړي او دنمر د پرېوتو او دمېږو د سوړو نه بېرته راوتو نه مخکښې مخکښې د دشتې نه ووځي. هغه وايي چې په دوي کښې ځنې خلق ووژلے شي او څۀ خلق په تېښته کښې بريالي شي.

د دې خبرو نه دا جوتېږي چې:

1) ...د بېکټريا خلق لکه د يونانيانو هسې جنګيالي نۀ ؤ خو دوي وتلي دروغژن يعنې باپاريان وو.

2) ... د سکندر اعظم په وخت کښې هم لکه چې نړۍ د تجارت او اجاره دارۍ سره اشنا وه.

3) ... د دلې الواک زباتولو دپاره دا يوا ځنے دليل دے چې پښتانۀ ګنې يهوديان دي.

4) ...ګران هيروډوټس په بشپړه توګه رښتونے ؤ ځکه يې داسې بربنډ دروغ ليکلي دي.

دنيا همېشه د هيروډوټس غوندې په وتلو او دروغژنو خلقو باندې باور کړے دے، د دې نه دا خبره هم څرګندېږي چې د هيروډوټس د خيالي بېکټريا خلق نه تور او واړۀ وو او نۀ اجاره دار تاجران وو، د دې په چپه دا خلق ابغ نبغ، غټ پټ او سرۀ سپين وو او د وخت تيري دپاره يې تجارت نۀ بلکې مرګ ژوبله کوله.

هسې خو ښکاري داسې چې د هيروډوټس ځنې دوستان په بېکټريا کښې د سيندونو په غاړو او درو کښې اباد وو، دې خلقو به ښکلې جونې خپلې مېرمنې جوړولې او خپلو ماشومانو ته به يې د جنګونو، مېړانو، ژوند، مرګ او غاورتيا خبرې کولې، د کلو نومونه او د خلقو رواجونه يې يوناني دي، د يونانيانو غوندې لوئے لوئے شاعران او ستر جنګيالي دي او هم د يونانيانو په څېر ټول جنګونه د ښځو په سر کوي، پښتون خپله مېړنے دے او هم مېړني خلق خوښوي.

د پښتنو څۀ رښتونے ليکلے تاريخ نشته خو په زرهاو داسې نخښې نخښانې يې پرېښې دي چې کۀ سړے ورته ځير شي نو ډېره زده کړه ترېنه کېدے شي ځکه چې د دې پاتې شونو هره تيږه ګويانه ده، ځنې ډېرې لرغونې پاتې شونې د يوناني دور نه په غوڅه توګه بيلې دي، دا په ډول، جوړښت او خيال کښې د هند د اوړيسه ژوند ژواک او تهذيب ته ورته دي يعنې د بوتانو رنګ جوسه او ډول د نننې پښتون سره څۀ سمون نۀ خوري خو کله چې مونږه د بدهـ مت او بدهـ مت يوناني دور نخښو نخښانو، د بدها باچايانو او نورو خلقو بوتانو ته غور وکړو نو روښانه به شي چې دا د نننې پښتون انځور سره ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړښت خوري، داسې بربېښي چې د پښتنو دا اوسنۍ غال او تشدد د بدها د يو اوږد سوله ييزه دور چار انگ او انگازه وي.

په نسلي توگه پښتون د يونانيانو سره اغړلي شوي دي خو دا نۀ ده معلومه چې د يونانيانو دا وړومبۍ جرړه د چا سره پېوند شوې ده او هغه اولنۍ خلق څوک وو؟ خو زۀ په دې لړ کښې ښخې فکرمن نۀ يم او نۀ دا اندېښنه لرم چې پنځۀ زره کاله مخکښې د دۀ پېژندگلو څۀ وه.

دا پښتون د اسلام نه مخکښې بدهـ پروره او د بدهـ مت نه مخکښې هندو ؤ، زۀ نۀ پوهېږم چې دې د کوم ډول بدها پېروکار ؤ ځکه چې د هغه په زرهاو انځورونه او بوتان دۀ رغولي وو، څنگه چې پښتون ښۀ ويشتونکي او کوټې سرتېري دي دغسې دومره ډېر خپلواکه دي چې د چا استاځکړ ملاتړ جوړېدې شي او هم دا لامل کېدې شي چې وتلي بوت توړنې وو خو ښۀ بدهـ پرست نۀ ؤ.

پښتون هر څوک کۀ دې نو وي به خو يهودي ښخې نۀ دي، يهوديان خپلو بچو ته د جنگونو، مړانو، مرگ ژوبلو خبرې نۀ کوي، دې کېدې شي د هاغه ټولو نسلونو يو گډ نسل وي کوم چې د اسياء د زړۀ نه وخت په وخت هند پلوو ته راغلي دي، لکه ترک، يونانيان، ايرانيان او منگول او دغسې هر نسل خپله خپله برخه د خوي بوي، رنگ جوسې، مذهب او مينه ناکو سندرو په رنگ پربېښي وي، د دۀ پنځ او مزاج لکه د دۀ د جامو، د دۀ د شان غمازي کوي، د دۀ جنگ خوښ وي خو سپاگري نۀ، ساز او اواز سره مينه کوي خو سازگرې ښايي نۀ شي، دې مهربانه او زړۀ سواندې دې خو چاته يې څرگندوي نۀ، د دۀ تاد او خيالونه دواړه هېښنده دي، وينه او کپرۍ دواړه تودې لري خو ناچاره دي او کۀ چرې يهوديان داسې وي نو بيا پښتانۀ هم يهوديان دي.

د پښتون د پېژندگلو دپاره دا اړينه خبره ده چې د تېر په ځائې نن باندې غور وکړې شي، دې کۀ يهودي دې او کۀ يوناني، دا په خپل ځائې خو ستا دا گاونډي داسې پنځ او کردار لري چې يا خو به دې زړۀ پورې يار او يا د سر دښمن وي، د ښادمنۍ او خوښۍ څۀ وسيله نۀ لري چې دا د دۀ د ټولو نه غټ ميراث هم دې او ستره ناکامي هم.

کلي والې سندرې

کلي والې سندرې د يو ملت روحاني انځور وي خو دا اړينه ده چې دغه ملت لرغونې هم وي او ربښتونې هم، يو ربښتوني انکېرنه لرل دومره د مړانې کار نۀ دې، ډېر گران کار د دې څرگندونه ده او په ځانگړې توگه د هاغه چا دپاره څوک چې ډېر مهذبه وي، کله چې رواج د رغښت شيان شي او سترگې د اوربدونکي مخ ته د خپلې مينې د مخ نه په غور کاتۀ شروع کړي نو دا هاغه وخت دې چې يو قانون په ساز، جذبه په اخلاقو او خواهش په مينه واوړي، اريان مۀ شئ کۀ تاسو ته د پښتون سندرې خونکارې، لغړې او ابغې نېغې ښکارې دا ځکه چې دې په يوه لرې دره يا ورکوټې کلي کښې يواځې او ځانله په لرغوني شاړ شېر چاپېريال کښې ژوند کوي او د څۀ راتلونکې پېښې (مرگ ژوبله) په اندېښنو کښې دومره بوخت دې چې د ځان د پرمختگ او ودې سوچ ترېنه هېر دې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې تاسو د دیر سیمې ته بوځم، دغلته دې مونږ پلوو ته راروان دے چې په رنګ جوسه، ډول ډال او لوړتیا برابر سړے دے، ویښتان یې اوږدۀ اوږده، غوړ، ږمنځ کړي او د ریښمو سور رومال یې ترینه تاؤ کړے دے، داسې بریښي لکه د باچا په سر تاج، سترګې یې غټې غټې تورې کړې دي، په غوږ یې ګل ایښودے دے او شونډې یې په دنداسه ډوبې سرې کړې دي، په لاس کښې یې ستار او په غاړه کښې ټوپک دے چې تر څو پورې تا د هغۀ سترګو ته جوخت جوخت نۀ وي کتلي نو تۀ به وایې چې ګنې څوک ښځونک دے، سترګې یې رنې، د سړیتوب او نرتوب نه ډکې، وېره نۀ پېژني خو ژوند دومره نۀ لري چې مرګ وپېژني، دے په دې سرو شونډو او تورو سترګو خپل سر داوتا ږدي، د پښتني قبیلې دا نر بچے په ډاګه مخامخ جنګ کوي او د څۀ شاته کېږي نۀ، د وېرې په وخت خاندي او سندرې وایي. راځئ چې د دۀ سندرې ته غوږ شو.

اے چې قت په قت ګلونه دې په سر کښې ایښودي دي او په سترګو کښې هم
اے زما مینې! تۀ لکه د نرګس هسې ښکلې یې
اے زما د مینې خزانې
تۀ زما ژوند، زما روح
او غرنے ګل لاله یې
تۀ زما د سهار ستورے
لکه د کمبر ګل
د غرۀ د سر سپینه واوره
ستا خندا لکه د څاو
ستا خبرې لکه مانبامے باد

اے زما د ګلو لښتې چې په سترګو کښې یې درله د سپوږمۍ هسې رڼا اچولې ده
اے زما بلبلې راشه او زما په زړۀ کښې اباده شه

ښکته د سیند سره پرتو پټو نه چې د جینۍ په خوږ اواز سره سندره اورېدلے کېږي او ښکاري داسې چې دا ګنې په پټو کښې ولاړو ونو ته ګویانه ده او وایي چې:

اے په ما مئینه!
ماله دایلم په سر باندې یوه جونګړه جوړه کړه
چې زۀ ورته لکه د زرکې په ګډا ګډا راشمه

دا د مینې داستان د غه شان په سندرو او ځوابي سندرو شروع شي، بیا هلک څوک مېنځ ته کړي چې د دۀ مور پلار د دې داستانه خبر کړي، داسې وګڼه چې هر څۀ په خېر سره ترسره شول او د جینۍ پلارګنۍ غاړه کېښوده خو داسې کله کله کېږي، د جینۍ مور د وادۀ نېټه ورکړي چې دغسې دا زرینه زرکه هلک ته وسپاري، د هلک د غاړې جینکۍ په ښکلو ښائسته جامو کښې د نکریزو د تال سره د جینکۍ کور ته روانې وي، په لاره تمبل غږېږي او د تمبل په تال سره سندرې وئیلې کېږي.

زلمے د ننښتر ونې هسې دنګ لوړ دے
او ناوې د ګلابو هسې غونچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې په سر زرين شال
او په زنه يې شين خال

دغسې د دوي دواړو وادهٔ وشي او دواړه سره يو ځائے ژوند کوي او دواړه په دې پوهېږي چې د دوي دواړو يو ځائے اوسېدل تر ډېره وخته دپاره نهٔ دي او ډېر زر به د بېلتانه لښکرې دوي د يو بل نه جدا کړي. يوه ورځ دے د کوره بهر ته ووځي او بيا چرې هم پستنه نهٔ شي، د خپلو همپښته او هم نسله خلقو له لاسه په سپين مېدان په ګولو غلبېل کړے شي او ومري، د دهٔ ښځې ته دوه ګړۍ خوشحالي، دوه بچي او د ټول عمر غمونه پاتې شي، هغې د خپل مېړه ټوپک او ستار د خپلو زامنو دپاره سمبال ايښودے وي، کله کله چې په ماښامي کښې ورته د مينې سندره را په زړهٔ شي نو سترګې يې ډېرې درنې شي خو اوښکې د زړهٔ دننه وساتي، هغه خپل مشر زوئے د ځان پورې راجوخت کړي ځکه چې دے په رنګ جوسه کښې پلار ته تللے دے او د کشر زوي خندا يې د پلار هسې ده. په ماښام چې د انغري غاړې ته کښېني نو ورومبے د خپلو زامنو سترګو ته وګوري او بيا د هاغه خالي ځائے ته نو زړهٔ يې خور اور لاړ شي، زمونږ پلار د چا په شان ؤ؟ هلکان پوښتنه کوي، هغه زامنو ته دا نهٔ شي وئيلے چې هغه لوئے ډاکټر، فلاسفر يا عالم ؤ، ورته وايي چې هغه ستر انسان او مېړنے جګړن ؤ او بيا ورته د هاغه جنګ سندره واوروي کوم جنګ چې ملېزو اليزو ته ماتې ورکړې وه، د دوي پلار هم په دې جنګ کښې د دريو ورونړو او پنځو تربورانو سره وژلے شوے وو.

نور بيا

بجلي او بحران

بجلي دے هم بحراني شے يعني بجلي او بحران لازم و ملزوم دي، آبله شپه ټوله شپه بجلي نهٔ وه او په نيشنل ګرډ کښې داسې خرابي پېدا شوه چې ټول ملک يې په تورتم کښې وساته، زمونږ د بجلۍ مثال د ماشوم دے، دا ماشوم چې په خپلو پښو ودرېږي نو زمونږ د نوي نسل زندګي به هم شايد چې خزان وهلې وي، قسما قسم افواه ګانې خورې شوې وې چې د دې ملک خلق مار خوړلي دي، اوس د پرې نه وېرېږي خو دې کرشماتي پېښې يو بل شک پېدا کړو، هغه دا چې يواځې بجلي نهٔ وه مړهٔ شوې لکه چې د ټولې مشينرۍ نه ورو ورو ساه ووځي، دا پرې يا سيادلي راغلې وه او يا بې هوشي خو کهٔ د لوډ شيډنګ سره سره دغه مشينري د بې هوشۍ سره هم دغسې په لويه پېمانه بلده شوه نو ښهٔ به وي چې خلق په دې نارمل موسم کښې د ګرمۍ سره ځان بلد کړي ګني اوس ځنې کارونه په احتجاجونو او دهرنو هم نهٔ کېږي، هغه د ډاکټر اسرار خبره چې:

خلقــو د ښــکلو ســره ضــد مــهٔ کــوئ
ځنــې کارونــه پــه پښــتو نــهٔ کېــږي

دوهمه برخه

دا ډېره سپېره سړه
او د پسرلي وروستۍ ورځ وه
کله چې حکیم خان او د هغه مېړنو ځوانانو
د علیزو قلا فتح کړه
استازے راغے
په یو پښه کور په کور
کلي په کلي وګرځېدو
او د ملېزو خلقو ته یې د جنګ کولو غږ ورکړو
سړو ټوپکو ته لاس کړو
مېرمنې په دعاګانو سر شوې
میاندو چغې سورې جوړې کړې
سړو خپلو بچو ته وکتل
چې په څېلمه ډاګه کښې یې لوبې کولې
غاښونه یې چیچل
او ساړۀ اسویلي یې وکړل
ورور د ورور سترګو ته وکتل
چې څنګه انګېرنه لري
مېرمنو ژړل
او میاندو چغې وهلې
سړي لاړل
ماشومان د وړو وړو زړونو سره
په ژړا انګولا سر پاتې شول
چې پلاران، ترونه او ورونه یې یادول
او د میاندو او مېرمنو ژړا واوېلا به
لا نور دوي په چغو کړل
خو واړۀ به دې هر څۀ نۀ پوهېږي
سړې د ارزو په دره ورتېر شول
د ناروکۍ سر ته وختل
د خندا خوشحالۍ سندرې یې وئیلې
چې سبانے مرګ د نن په ټوقو ټقالو کښې هېر کړي
د علیزو باچا
خپل نیازبین زوي ښکل کړو
چې د باچا یوائځے زوئے ؤ
هغه نر، ځواکمن او غضبناک وو
زۀ له ټولو زیات غاوره او ځواکمن یم
او د هیچا زور او غرور زما مخه نۀ شي نیولے
زۀ به دوي ټول په ګولو سورې سورې کړم
د ملېزو سړو
په مرګ پورې خنداګانې کولو
او باچا پورې ملنډې
لښکر روان شو
سندرې یې وئیلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرګ او ژوند
جنت دوزخ
ونو، ګلونو، اوبو، چينو
او حورو
دا هر څۀ د خدائے شان دے
زمونږ ستاينې او سندرې
او مرګ ژوند هر څۀ تا لره دي
او ستا دپاره جنګېږو
کمزورې ژاړي او
چې څوک جنګېږي هغه جنت ته ځي
او حکيم خان
په اس سور شه
او په ځوانانو يې غږ وکړو
اے د نرانو نيکونو او پلارانو بچو!
اخر هاغه ورځ راغله
دا هاغه ورځ ده
چې وښايئ
چې تاسو جنګ لره پېدا يئ
او رښتوني يئ
او دا ورځ ستاسو نه
ستاسو د وينې، خوبونو، ژوند او ځوانئ غوښتنه کوي
سندره شئ او د اسونو واګې راکاږئ
د حکيم خان دپاره لاسونه پورته کړئ
چې ژوندے ؤ نو سندره ؤ
او چې مړ شو نو مينه
او د شاهي مردان نوم يې وګټلو
هغه د خپلو سرو نه مخکښې شو
جنګ وشو، وينې وبهېدلې
قلا ونيولے شوه
باچا ووژلے شو
او حکيم خان د هغۀ ښځې خپلې مېرمنې کړې
او وۀ سوه جنازې پورته شوې
ماشومانو منډې کړې
چې هغوي ووينې
چا چې د دوي دپاره خوشحالئ او خنداګانې راوړې

پښتون د نرم زړۀ لرونکے دے خو نرم زړۀ يې په کړاک او کانيز تن کښې پټ ساتلے دے، دے دومره ښۀ او مېړنے جنګيالے دے چې په دې بابله د زړې نه زره کمزوري هم چاته نۀ ښايي، وايي چې مۀ دومره خوږېږه چې څوک دې وخوري او مۀ دومره ترخېږه چې څوک دې وتوکي. دغسې خپل خواږۀ يې په پښو کښې رانغاړلي دي او دا يې د ځان ساتنې سوچه، نږه او ساده لار خوښه کړې ده، د دۀ غال وړې پنځ، ځواکمنې او نرم زړۀ سره داسې بې جوړه او بې ډنګه دي چې د ټيکاؤ ژوند تېرولو دپاره ببخي مناسب نۀ دي البته د جوله ګرئ او شاعرئ دپاره ډېر جوت دي، هغه خپل مخ تريخ او بوزه ځکه ساتي چې درنه خپلې پستې او نرمې سترګې پټې کړې، په کتو کښې سوختمن ښکاري خو چې ښځې پسې يې په ژړا ووينې نو دا به دې هېر شي.

د دۀ مور پلار د دۀ پالنه او روزنه د ځان په شان سخته او کړاکه کوي، ورته وايي چې د کوړ کوړې سترګې ډېرې ښکلې دي خو هوا د باتور دپاره پېدا ده نو ځکه دا ملالې سترګې دې پټې کړه، پنجې دې لکه د باتور را اوباسه خو کله کله په مابنامي کښې د ژوند تولې سختئ هېرې کړې او لکه د کوړ کوړې کوکو شروع کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اے د ګلونو په څېر ښکلې!
سترګې دې د پسټو رڼاګانو ډکې
شونډې دې نشې نشې
چې روغ سړے لېونے کوي
اے خدايه! تا ورکړه انسانانو ته
رڼا او سندره
او وردې کړو زما مينې ته د خندا په ځائے
د سپينو او سرو ګلونو بڼ
او تا ورکړو
مينې له د سمندر هسې زور
او د باچا هسې زړۀ
تا ولې ورکړو ساز تا اواز او رنګ
او د دعا هسې اثر؟
ماله دې د غمونو او ارمانونو دنيا راکړه
زما زړۀ دې له مينې ډک کړو
د مستۍ او حيرانتيا نه
او بيا دې هغې له خوبولې سترګې ورکړې
ښائست او قرار
چې کله د سپوږمۍ هسې ځلېږي
کله د تورنګي هسې خوارېږي
کله له طمعو او خوبونو ډکې
اے د دوزخ، قيامت او دردونو خدايه!
اے د کړو وړو ويښتو، ملغلرو او سندرو خدايه!
اے د مينې، ښکلا، ځوانۍ او لېونتوب خدايه!
اے د پرپرک هسې مينې او د ګلونو هسې خوبونو خدايه!
د نرګس، ګل لاله او ګلابو خالقه!
او د باد سبا، ساز او مينه
نو تا بيا ولې د ښائست نه
د خاورو دا ښار اباد کړو؟
او تا ولې ورکړو مينې له
د ځان هسې رڼا او سندره؟

دا غريب (پښتون) د مُلا په خبره دومره نۀ پوهېږي څومره چې زۀ د دۀ په خبره پوهېږم.

ما خو تاسو د دۀ د سندرو په معنٰي پوهه کړئ خو د دې په سُر او تال نۀ، کوم چې د دې ښستيز توکې دي، تاسو د دې په لوستو باندې هله پوهېدے شئ چې کله دا ووينئ او واورئ، تاسو د دې په يو بېت هم پوهېدے نۀ شئ تر څو پورې چې پرې ګوتې رانه کاږئ او د اننګو سره يې ونۀ منښئ دپاره چې د دې په ژور، پېچلي او پوست سوري باندې پوهه شئ او جوړ يې کړئ. په رښتيا کۀ تاسو د پښتون سندره اورېدل او پوهېدل غواړئ نو بيا تاسو له پکار دي چې په ماښامي کښې د يو سيند غاړې ته لاړ شئ، څۀ وخت چې جونې له ګودره اوبۀ وړي او ځوانان د ديدن په تمه د ګودر نه ګېر چاپېره پيرونه خوري، دا د دې ځوانانو دپاره د شرابو د نشې نه کم نۀ وي.

ما تاسو ته د پښتون کلي والې سندرې او يوه عامه زړه قيصه تېره کړه چې په وادۀ او ماشومانو باندې تمامېږي، مينه او وادۀ د دۀ د رواياتو مهمه برخه ده، د پښتون دپاره مئينتوب او وادۀ تړلې او پېيلي دي، هيڅ يو پښتون د وادۀ نه سربېره د مينې سوچ نۀ شي کولے او کۀ چرې داسې څوک وکړي نو دا د سر په بيعه وي او نو ځکه د پښتنو د مينې ټوله شاعري د دې نه ګېر چاپېره ګرځي.

کۀ تۀ روايات مات کړې نو په دنيا کښې کۀ تۀ چرته هم اوسېږې خو ټولنه به درپسې لټون کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ستاینه به دې کوي، ځوک چې بُتان ماتوي سړے د هغه پرستش کوي او ځان د بُت خانې ساتنې او عبادت ګزار ګڼي.

يو پښتون سړے د خپلې لور خاوند وژنې خو بيا هم د مينې ستاينې وايي، تهٔ به ومنې چې دا ډېره هېښنده رويه ده خو ستا د دې رويې نه زياته هېښنده نهٔ ده چې غل په سولۍ خېژوې او د باپاري مرسته کوې، دا د سړي روحيه ده چې عيسٰي سولۍ خېژوي او پيلېټ تا د خوړنې بلنه ورکوي خو کله چې سندره وئيل شي نو دا بيا عيسٰي نهٔ وي چې پېليټ د قانون دپاره ځوک د مينې سندره نهٔ وايي او نهٔ چرې يو شاعر د هاغه ښځې دپاره د مينې سندرې ليکي چې د کومې ښځې لس بچي وي.

پښتانهٔ هم ستاسو غوندې انګېرنې لري خو کهٔ تاسو جبل خوښوئ نو دے کارتوس خوښوي، ستاسو او د دوي احساسات او انګېرنې يو شان دي خو د پښتون ځرګندونې ځواکمنې او طاقتورې دي، ځکه چې دے خپله ځواکمن او غريب دے، دے خو پيلېټ تا مړه خوړيزه نهٔ شي ورکوے بس يو چک ډوډۍ ورکولے شي، خو کله چې د مينې سندره بولي نو سترګې يې ستاسو غوندې د مستۍ او خوب نه ډکې شي، ځکه چې مينه او خوبونه لکه د شري او ښاپېرو هر ځائے دي.

يوه پېښه

د پېښور په سيمه کښې د ژمي شپې تکې تورې، اوږدې، خوندناکې، يخې او دګنګوسو نه ډکې وي، دا ډېره ښهٔ لګې چې سړے د اور په غاړه ناست وي، لمبو ته ګوري او خپلو خوبونو له ربتيا لټوي. زهٔ د نور کله غوندې د اور غاړې ته ناست وم او په اور مې لرګي اړول رااړول چې په دې کښې مې د خپل زړهٔ پورې دوست مرتضٰي خان د راتلو غږ تر غوږو شو او د لرې نه يې اواز پورته کړو: ياره! چرته يې؟ راځه راځه زهٔ دلته کښې يم، ور مې ورته لرې کړو، د هغهٔ دواړو ټوپکمارو راته سلام وکړو او بيا غاړې ته شول، زهٔ او مرتضٰي خان دننه لاړو او کښېناستو، دے نرے پرے او د کچ نه لږ زيات لوړ ؤ، د هغهٔ سر غټ، تندے پلن او زنه يې کونجنه وه خو کوم ځيزونه چې د هغهٔ په مخ کښې ډېر په ډاګه او ښکاره وو نو دا د دهٔ نهٔ غلې کېدونکې ورکوټې خولهٔ، خونکارې شکمنې سترګې، د ځيرکتيا نه ډک غټ سر او غاړې ته پرته تماچه، جامې به يې ډېرې پاکې نهٔ وې او لاسونه به يې خيرن او غټ غټ وو، د سړي زړهٔ به نهٔ غوښتل چې دے دننه راشي خو زما زړهٔ د هغهٔ سره ؤ، ور به مې ورته پرانستو ځکه چې مونږه د نيکونو راسې د يو بل دوستان وو.

مرتضٰي خان د غاوره خان مشر زوئے ؤ او ددې غرور ساتلو دپاره دهٔ ډېر په وړوکوالي کښې سړے وژلے ؤ چا چې د دهٔ د پلار سپکاوے کړے ؤ. د ديارلسو کالو په عمر کښې مفرور شو، د دېرشو کالو ؤ چې ونيولے شو او څوارلس کاله يې د هند په زندانونو کښې تېر کړل چې د زندانه راغلو نو په ملي غورځنګ کښې يې ګډون وکړو او بيا جبل ته لاړو. دے په جبل کښې د ټولو نه تورن او بدنام بندي ؤ ځکه چې دومره زوړ او کمزورے ؤ چې سخت او کړاک کار به يې نهٔ شو کولے، کهٔ څهٔ کار به

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کولو نو هغه هم د خپلې خوښې، د جېل خانې چاړواکي يې پوزې له راوستي وو، هغه دننه راغے او د اور غاړې ته زما مخامخ کښېناستو، ما ترېنه پوښتنه وکړه:

کمانډره! ژوند څنګه دے؟

هغه په ۱۹۳۰ء کښې سُرخ پوش (خدائے خدمتګار) کمانډر ؤ، هغۀ په اور باندې اوږد نظر واچولو او ګويا نه شه:

زۀ اوس دومره زوړ شوے يم چې د ژوند په معنٰي پوهه شوم.

ما د هغۀ شکمنو سترګو ته وکتل، دا نېغې او خوبولې وې، هغۀ زۀ يو دوست او ملګرے منلے وم نو ځکه يې شک راباندې نۀ کولو، ما ترېنه پوښتنه وکړه، کومه چې به ما همېشه د هغۀ نه کول غوښتل،

دا راته ووايه چې د مخرورتيا په وروستيو ورځو کښې تا خپل زړۀ پورې دوست عطا ولې وژلے ؤ؟

هغه زما سترګو ته جوخت جوخت وکتل چې ځان ډاډمن کړي او بيا اور ته،

عطا ما د خپل ترۀ دپاره وژلے ؤ ځوک چې زما اوس هم ډېر بدې شي، تاته معلومه ده چې زۀ دولس کاله ياغي وم او ماسره به د مخرورانو لويه ډله وه چې د شپې به يې په کلو او لارو ډاکې اچولې او د غلا مالونه به يې ماله راوړل، ځکه چې د هغوي د چائے ډوډۍ او ټوپک تماچې بوج زما په غاړۀ وو، له دې امله زۀ د ترۀ ډېر خوښ وم، په دا رنګ ورانکارو کښې به يې زما ډېره ډاډګيرنه کوله او سپوټ به يې راکولو او د دې په بدل کښې به ما د هغۀ دښمنان کېمنډل، هغه ډېر لالچي ؤ، زما په وجه به پېرنګي سرکار او د کلي خانانو د هغۀ ډېر درناوے کولو خو په دې هر څۀ باندې زۀ ډېر وروستو پوهه شوم، زما دا خيال ؤ چې ترۀ په ما مئين دے ځکه چې زۀ د هغه وينه او وجود يم، زما پلار د دۀ ورور دے او ما چې به څۀ کول نو ډېر په مينه او اخلاص سره به مې کول.

د ژمي په يو يخ ماښامي کښې ما پسې زما پټغالي ته استازے راغے چې زۀ دې د خپلې ابۍ پوښتنې دپاره د هغې کور ته لاړ شم چې هلته ورسېدم نو درنګ شېبه وروستو مې ترۀ هم راغے، راتلو سره يې راته يوه لويه قيصه تېره کړه چې عطا څنګه زما د دښمنانو سره زما د وژلو باندې تړي، هغه ما له په پښو پربوتو او په ژړا شو چې ما بچ کړه او د خپل خاندان غرور او درناوے وساته، ما چې د هغۀ اوښکو او رېږدونکو لاسونو ته وکتل نو چورلټ مې انکار وکړو، دې خبرې سره زما تندار مينځ ته راود انګل خو نۀ هغې ژړل او نۀ يې لاس رېږدېدل خو سترګې يې د اسرې او سوالونو نه ډکې وې، زما نه يې پوښتنه وکړه کۀ چرې زما د سترګو د وړاندې ځوک زما د پلار ورور مړ کړي نو؟ هغې زياته کړه چې ترۀ دې زوړ بوډا سړے دے او تۀ له خبره ځوان او تکړه يې، تۀ به د خپل خاندان دا پور نۀ ورکوې چې تۀ يې زېږولے، لوئے کړے او دومره نوم يې درله درکړے دے؟ ستا پلار عبدالله خو چرې پاتې نۀ ؤ راغلے، هغه خان پېدا ؤ د خانانو غوندې يې ژوند کولو او خان غوندې مړ شو.

دې خبرې اورېدو سره زما خود لاړو او د عطا د وژلو نيت مې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګه دې مړ کړو؟، ما ترېنه پوښتنه وکړه، هغه خو ډېر زورور، زړور او بې رحمه سړے ؤ، هغه څو واري د سرکار او د خلقو د قانون د ښکېل نه وتلے ؤ.... عطا زما ډېر بدي شو ګو چې هغۀ په رنګ جوسه او لیدو کتو کښې ډېر ښکلے وو او خلقو به د هغۀ د بهادرۍ او نرتوب په لارو کوڅو کښې ستاینې کولې خو دۀ زما د هم جومات بوډا پلار وژلے ؤ، هاغه وخت زۀ وړوکے وم او دومره نۀ پوهېدم په دې بوډا سړي باندې د مرګ بدل پاتې وو، څۀ چې دۀ په ځوانۍ کښې کړلي وو هغه عطا په خپله ځوانۍ کښې لوَ کړل، د پښتون سړي د وینې تویولو نه سربېره په بل څۀ د بدل تنده نۀ سړېږي او خوا یې هله سړه شي چې وینه وه بیوي، د دۀ دپاره څۀ شیان داسې دي چې د خپل ژوند نه ورته زیات خواږۀ وي او ځنې داسې هم دي چې هر څۀ سره سره پرې خپل ژوند هم داؤ کوي، په ځوانۍ کښې دا بوډا سړے ډېر مست او زورور ؤ، کمزورے او غریب خلق به یې تنګولو او د هغوي رښتې به یې د پښو لاندې کولې خو وخت تېرېدو سره کمزورو خلقو عطا پېدا کړو، هغه چې زلمے شو نو پوهه شوه چې زما مور او وروڼه ولې د کوزو سترګو ژوند تېروي، هغه د بوډا سړي د وژلو فېصله وکړه، ځکه چې دا د کوزو او ټیټو سترګو ژوند تېرول یې خوښ نۀ ؤ، هغه دومره ښکلے او ځواکمن ځوان ؤ چې شرم ته غاړه کېږدي، ټوپک ته یې لاس کړو او په ډز سره یې شرم تس نس کړو، سترګې یې اوچتې کړې او خلقو ورته درناوے ووې خو زما بدي شو، ځکه چې ماته د بوډا سړي تېرې کړنې او تاریخ نۀ ؤ معلوم، زۀ د هغۀ او د هغۀ د ښځې د سپینو وینستو او مهربانه رویې نه متاثره وم او د دۀ د تاریخ نه بېخي ناخبره وم، ټولنه سرکښه خلق ډېر خوښوي او چې د عطا غوندې ښکلے او بهادر وي نو بیا خو یې په سر سترګو ګرځوي، د زړو بدي شو خو د ځوانانو نښان وګرځېدو، یوه ورځ هغه زما د نیکۀ ژرندې سره مړ پروت ؤ او د کلي خلق د هغۀ د لیدو دپاره ورمات وو، زۀ هم ورغلم، دغه وخت زما عمر دولس کاله ؤ، ځنګه چې هغه مړ شو نو خلقو د هغۀ جرمونه او بدۍ په ګوته کول شروع کړل او د هغۀ په ځائے یې د مرتضي د سندرو سر اړولو، دغسې ما هم ځکه چې هغه زما د دوست د پلار د مرګ بدل اخستے ؤ.

نور بیا

غمرازي

دا خبر د اې این پي ګومل ځانګې ټانک کارکنانو راکړے دے چې د ضلع ټانک ګومل ځانګې د سرګرم کارکن رحمت شاه قرېشي داجي حاجي فضل شاه قرېشي د اتیاؤ کالو په عمر کښې په ۱۲، ۰۴، ۲۰۱۳ء وفات شو. لوئے خدائے دې هغه وبخښي او غمژنې کورنۍ ته دې د زړۀ صبر ورکړي. آمین.

مونږ د "پښتون" اداره د رحمت شاه قرېشي او د هغۀ د غمژنې کورنۍ سره په دې دروند غم کښې برابر شریک یو، لوئے الله دې هغه ته په جنت الفردوس کښې مقام او غمژنې کورنۍ ته د صبر او زغم توفیق ورکړي. آمین ثم آمین.

اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېمه برخه

ډېر وخت لا تېر نۀ ؤ چې مرتضٰي مې په هتکړو او بېړو کښې بندیوان ولیدو، د پولیس یو لوئې ګارت (پولیس پارټي) چې د کلي د خلقو مرسته هم ورسره وه، ټوله شپه ډزې وکړې خو اخر ونیولے شو، چرته مرتضٰي، د هغۀ دوه څلور ملګري او چرته سرکار، چې کله هغه او د هغۀ ملګرو سره کارتوس ختم شو نو ټوپکې یې کوهي ته ارتاوې کړې او د ورځې په رڼا کښې یې پولیس ته ځان ورکړو، کۀ په تیارۀ کښې یې ځان ورکولو نو د دوي د وژلو وېره وه ځکه چې دښمنانو یې پولیس ته بډې ورکړې وې.

په اول وار ما دے په هتکړو کښې لیدلے ؤ، د پولیس ګارت ترېنه مخکښې وروستو روان وو او مرتضٰي او د هغۀ ملګري په مینځ کښې، هغوي یې په ټول کلي کښې وګرځول او راته یاد شي چې هغه په ټول ګارت باندې شربت هم څښولے وو، ما به په غرور او ویاړ سره خپلو همځولو ته وئیل چې دے زمونږ خپلوان دے، مرتضٰي خان او د هغۀ ملګري تانې ته بوتلے شول، وروستو بیا جېل ته او اخر کښې عدالت ورته د شلو کالو سخته سزا واوروله.

ډېر کاله پسته کله چې مرتضٰي د بند نه راغے او زۀ د سکول او امریکن کالج نه فارغ شوم نو ما دے ولیدو او دواړه د چوتي یاران شو، زما د هغۀ د مرګ ژوبلې، شوکو ډاکو خبرې خوښې وې او ما به ورته د اروپا د دنګو لوړو ودانیو، د فرانسیسي جینکو او هسپانوي هلکانو خبرې کولې.

ښه نو تا عطا څنګه ووژلو.

ډېر اسان، هغه جواب راکړو. د عطا په کلي کښې ډېرې دښمنۍ وې، هغه به هر کله زما نه مرسته او کومک غوښتو چې زۀ په دښمنانو وژلو کښې د هغه لاس امداد وکړم، یوه ورځ سهار وختي درې بجې مونږ د خپل پټغالي نه راوتو چې کلي ته راشو او سړے مړ کړو، ما سره به هر وخت دوه ټوپکمار وو خو عطا به یواځې ګرځېدو، ځکه چې ناچاره ؤ او نوکران یې نۀ شو ساتلے، څنګه چې د مخرورانو دستور وي چې د شپې ځان ځانله روان وي او د حملې یا ګزار کولو په وخت راغونډ شي، مونږه چې ستاسو جرندې خوا تا رااورسېدو نو دغه ځائے ترېنه زۀ د دمې کولو په بهانه ډډې ته شوم، عطا زما نوکرانو سره دا خبرې کولې چې سړے به څنګه وولو چې په دې کښې ډز شو او ورپسې بل ډز او دغسې عطا په وینو کښې لت پت مړ پرېوت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږه په کندو کپرو پنځهٔ میله په یو سا منډه ووهله او خپل پټغالي ته مو ځان ورسولو.

خو دا تاسو تښتېدئ د چا نه، ځکه چې عطا مړ ؤ او تاسو پسې د چا زغل نهٔ ؤ؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تاته معلومه ده چې هغه ډېر زړور، زورور او ناتاري سړے وو، هغه مړ شو خو ما نهٔ منل چې ګنې هغه مړ دے، کهٔ رښتیا درته ووایم نو دا زمونږ منډه او تېښته د عطا د مړي (لاش) نه وه.

ګویا تهٔ د هغه نه وېرېدې؟ ما ترېنه پوښتنه وکړه.

تهٔ خبر یې چې زهٔ یو د ناروغتیا نه وېرېږم ځکه چې ناروغه او رنځور بنده ډېر بې وسه وي او ټول دارومدار یې په نورو خلقو وي خو دا هم د چا نه پټه خبره نهٔ ده چې هر یاغي او مغرور سړے د هر چا نه وېرېږي، ځکه چې په دهٔ باندې د خلقو بدلې پورې وي، ما په عطا باندې باور نهٔ کولو ځکه چې کهٔ چرې هغه زما ترهٔ وژلے شي نو ما هم، کهٔ خبره دې ځائے له راشي چې ځان خوږ دے او کهٔ بل نو څرګنده خبره ده چې بنده د بل سړي په مرګ چاره راکاږي. زما ترهٔ زهٔ د داسې وختونو سره مخامخ کړم چې اخر عطا مې ووژلو، په دې ټوله لانجه کښې بې زما د ترهٔ د چالاکۍ نه بل هیڅ هم نهٔ ؤ. دې خبرې سره هغه رانبکلې شو او د هغهٔ خړې سترګې د سوخت او پښېمانۍ نه ډکې شوې، ما دا اراده کړې وه چې دا خپل ترهٔ مړ کړم خو چې د جېله راغلم نو یو خو هغه ډېر بوډا او بل زهٔ د سُرخ پوش سیاست په لانجه واوختم.

هغه بړک بړک په خندا شو، اوږې یې وشنلې او راته یې ووې کهٔ ما هغه نهٔ وژلو نو بیا به هغه زما ترهٔ وژلو، دا خبرې پرېږده دې ستار له دې لاس کهٔ او یو نغمه راته واوروه.

پنځ ډېر بې رحمه وي او د چا د خوبونو او ارمانونو خیال نهٔ ساتي، ژوند ډېر سخت، کړاک، هوار او کانیز وي، کوږ کوږې په کتو کښې ډېره ښکلې لګي او زړهٔ پورې سندرې وایي خو ژوند او زور په باتور او د هغهٔ په پنجو کښې وي، زهٔ پېدائشي باتور یم او ځکه باتور خوښوم، کهٔ چرې د کوږ کوږې داسې نهٔ وي خوښه نو دا د هغې خپله سودا ده، دا دنیا د وړو وړو مرغو او مارغانو په ځائے بازونه او باتوران زیات خوښوي، ما د مرتضیٰ نرو نرو شونډو ته وکتل او اتفاق (یوون) مې ورسره وکړو، ځکه چې هغه دومره ډېره موده غارندویه پاتې شوے ؤ چې د هغه دپاره په کمترو کوږکوږو، مازیګرونو، رنګونو او رڼاګانو پوهېدل ګران وو.

د ښاپېرو قیصه

پخوا پخوا په خالون کښې یو ډېر ښکلي ښاپېري ژوند کولو، دا ښاپېرے د خالون د قبیلو واکمن ؤ او هم دغسې د دهٔ پلار نیکهٔ هم د دې قبیلو واکمن پاتې شوي وو، د دې ښاپېري وادهٔ د یوې داسې ښاپېرۍ سره شوے ؤ چې په ګرده نړۍ کښې یې د ښائست ثاني څوک نهٔ ؤ، هغه د ګلابو د غوټۍ هسې نرمه، پسته او وړمنه وه، د هغې بدن او شونډې دواړه نرۍ پرۍ او نازکې وې، ګوتې یې اوږدې اوږدې، ښکلې، نرۍ وې او اواز یې لږ ډوب، پوست او خوږ وو خو څهٔ چې په هغې کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کچه ښکلې ؤ او دا يې بې ساره جوړه کړې وه نو دا د هغې غټې غټې پړکېدونکې سترګې وې او په دې کښې به د هغې خندنه روح او د هغې د دنياګۍ رنګونه يو مخې په ګډا وو چې درناوے او ګرمي دواړه به پکښې وو. د دې د سترګو سورے د سور، هودي او زرين رنګونو نه ډېر زيات ژور او ډونګے ؤ، شهزاده ته به د دې جادوګرو سترګو انګېرنه هاغه وخت کېده چې کله به د لرې نه د غم او سوز نه ډکه سازينه د هغۀ تر غوږو شوه، د ښاپېرۍ د دې احساس سره به د هغې د سترګو نه رڼاګانې، رنګونه او ګرمي لور په لور وغوړېده او د هغۀ په زړۀ کښې به ژوند، هيلو او ارمانونو داسې غزونې وکړې چې د دنيا په ګوټ ګوټ کښې به خورې ورې شوې.

د خدائے کارونو ته ګوره چې يو ورځ شهزاده د خوبه بېدار شو نو د شهزادګۍ سترګو ته يې وکتل او وې ليدل چې د هغې د سترګو ښکلا او رڼا دواړه په کمېدو دي، د درباري طبيبانو داروګانو، بوټو او دم درود پرې څۀ اغېزه ونۀ کړه او يو مخې د سترګو رڼا تتنه کېده، د شهزادګۍ په دې حال باندې د خالون د ټولو قبيلو خلق ډېر زهير او دلګير وو.

په داروګانو چې د شهزادګۍ څۀ ښېګړه ونۀ شوه نو شهزاده د دربار ټول هوښيار کسان راغونډ کړل چې په دې مسئله باندې غور وکړي، په دې هوښيارانو کښې يو شاعر هم ؤ چې عمر نومېدۀ، هغه ووې چې د دې رڼا دا برخه ده چې زمونږ له نظره به پناه کېږي خو ورکېږي نۀ او بېرته هاغه ځائے ته پستنه کېږي له چرته نه چې ووځي، څنګه چې د ساز يو کړنګ د خاموشۍ په لار خورېږي او هم دا خاموشي د ساز اواز رغوي، دا څۀ د خفګان خبره نۀ ده، هغه شهزاده ته مخ را واړولو او زياته يې کړه چې تۀ په دې درکړې شوي اواز باندې شکر ووباسه کوم چې د جنتي سندرو نه هم زيات خوږ او زړۀ راښکونکے دے او تا د يوې داسې ځريکې په رڼا کښې عبادت کړے دے چې د کومې رڼا د سپوږمۍ او نمر نه بې بها زياته او پړقنده ده نو اوس تۀ د خپلو خوبونو نه رنګ، زړۀ نه رڼا راواخله او د دې په سترګو کښې يې وپوکه او داسې ستا ياد به هاغه نغمو ته جوسه ورکړي کومې چې د دې نه بهر ته راووځي.

څنګه چې شاعر خپله خبره سر ته ورسوله نو خليل نومي درباري راپاڅېدو او شاعر يې ډېر راکاږلو چې لوئے ګوته مار او جادوګر يې، ټولې خبرې دې کړې وړې او د خيال پرستۍ نه ډکې دي، هغه شهزادګۍ ته وکتل او ګويانه شه چې د خيالونو د دنيا به بهر ته راووځه، دا رښتيا دي چې تۀ د حورې شانې ښکلې يې خو په دنيا کښې نورې هم سترګې پړکېدونکې جونه ژوند کوي، زۀ به ستا دپاره د شميم له درې نه داسې جونې راولم چې ستا کور به لکه د اوړي د شپې د ګلبن غوندې روښانه کړي.

شهزاده دې خبرو اورېدو سره ډېر سوخت شو، په تونديۍ پاڅېدو هغه يې د ږيرې نه جوخت راونيولو او داسې شڼ يې ورکړو چې ږيره يې ورله د مونډه کونډه راوويستله، هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رېبره لکه د هغهٔ د پوهې او پره او ورسته وه، شهزاده ځان لره سنبال کړو او حکم یې وکړه چې دا سړے د سترګو په رپ کښې د محل نه وباسي او دغسې خلیل استاذ خفه زهیر بهر ته لاړو او په تلو تلو کښې ورته د پلار دا خبره رایاده شوه چې مئینانو ته پند کول د بې عقله او بې سوله خلقو کار دے، دې خبرې سره هغه وګڼله چې زهٔ ناپوهه یم او د پوهې او دانش د دې احساس او انګېرنې سره لږ ډاډه غونډې شو، څهٔ درنګ شېبه وروستو د ځان خندنې سره ملامته ملامته کور ته روان شو چې د نیمګړو او خپسې شانې خوبونو سره اودهٔ شي.

د دې پېښې سره په دربار کښې د څهٔ وخت دپاره درنه خاموشي او چپ خور شو او دا ګونګې هله مات شو کله چې رحمان نومې بزرګ او ولي راپاڅېدو، شهزاده ته یې مخ کړو او په زغرنده او دروند اواز یې شهزاده ته ووې چې زما خبرې د زړهٔ په غوږو واوره ځکه چې دا خبرې زما خبرې نهٔ دي، هغه ووې چې د خالون نمرختیز لوري ته د سیند نه پورې خواته یو سړے اوسېږي چې خلق یې د سوالګري په نوم سره پېژني او د هغهٔ په زړهٔ کښې د رنځونو رغولو او درملنې دریاب بهېږي او د دې دپاره هغه په وخت او مرګ دواړو باندې برے موندلے دے، هغه په شهزاده غږ وکړو چې د دې سړي په لټون پسې ووځه او د شهزادګۍ د سترګو دپاره ترېنه د کمال نه ډک ځاځکي وغواړه، دا ځاځکي د هغې په دواړو سترګو کښې وڅڅوه او تهٔ به ووینې چې د شهزادګۍ به بیا او د مدام دپاره هم هاغه شان ښکلې، ملالۍ، پړقنده او خوبولې شي، څنګه چې مخکښې وې.

شهزاده دې خبرې اورېدو سره ډېر خوشحاله شو او کلکه طمع یې پېدا شوه او درباریانو هم ساه واخسته، یو بل ته یې وکتل او د ولي د خبرو چې د کرامت نه ډکې وې، ډېره ستاینه وکړه، ځنې درباریانو پکښې هسې د خبر لاسونه په رېږو راکاږل، شهزاده د خدائے په توکل خپل ټول سړي، ښکاریان، سپي، حکیمان راغونډ کړل او د فقیر په لټون پسې پره شول. د خالون ټولې ښکته بره سیمې یې ولټولې او اخر فقیر یې په لاس راغلو، لیدو سره ترېنه شهزاده پوښتنه وکړه چې اے فقیره! ستا په زړهٔ کښې څهٔ دي؟

مینه او خندا، فقیر په خندا کښې ځواب ورکړو.

بیا شهزاده ترېنه سوال وکړو چې تهٔ ماله د دې نه یو دوه ځاځکي راکولے شې؟

ولې نهٔ کهٔ تهٔ د دې بیه ورکولے شې.

هو جي قربان، تهٔ بیه ښایه، شهزاده ووې. فقیر شهزاده ته ووې چې د خندا د ځاځکي ارزښت ستا د باچایۍ او د مینې د ځاځکي قیمت ستا د غرور برابر دے.

شهزاده چې دا خبرې واورېدې نو د پښو نه یې زمکه وتښتېده او تندي له یې ټس ورکړو چې د دوو ځاځکو دومره لوئے قیمت، دا باچایي خو ماله لوئے خدائے راکړې ده او ورسره یې څهٔ اختیارات هم راکړي دي، فقیره! نهٔ خو ستا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ کښې د شهزاده دپاره څۀ مینه شته او نۀ تۀ په شهزادګۍ خفه کېږې، کۀ دا باچایي تاله ما درکړه نو دا هر څۀ به تۀ په دوه ورځې کښې ګز ګُنبت کړې او په خالون کښې به د رښت او قانون په نوم هر څۀ سره په بډه ووهې، شهزاده چې څنګه دا خبرې ختمې کړې نو حکم یې وکړو چې دا فقیر د لاس او پښو نه وتړئ او د محل په تهه خانه کښې یې بند کړئ.

سهار سبا، د خدائے شان ته ګوره چې د فقیر په ځائے خرمن، هډوکي او چېرړې پرتې وې، فقیر تللے ؤ او د ځان سره یې مینه او خندا دواړه وړې وو او په دېوال لیکلي شوي ؤ چې اے د شهزادګانو شهزاده! څۀ چې ستا د قانون او رښت د لاندې دې هاغه څۀ مې تاته پرېښودل، اوس تۀ پوهه شه او ستا قانون او زۀ درنه لاړم.

شهزاده چې دا هر څۀ ولیدل نو ډېر سوخت شو ځکه چې تراوسه پورې هغه ته چا ماتې نۀ وه ورکړې، هغه دغو هوښیارانو ته هم ډېر غصه ؤ او د ټولو نه یې ډېرې وویستلې، په شهزادګۍ یې هم زړۀ بنۀ یخ کړو او دواړه سترګې ترېنه وباسلې، ځکه چې د دۀ ماتې او شکست لوئے لامل هم هغه وه، شهزاده خلیل راوغوښتو او د ښو اسونو، سازګرو، بازونو او ښکاري سپو سره د شمیم درې ته روان شو او په شمیم کښې یې دغه یواځینے شکست د ډېرو بریاو په نوم هېر کړو.

او غریبه شهزادګۍ ړنده پاتې شوه.

نور بیا

د چین او سوئیټزرلېنډ ترمینځه د ازاد تجارت تاریخي لوظنامه

په تېرو ورځو کښې د چین او سوئیټزرلېنډ ترمینځه د ازاد تجارت په حقله د دواړو ملکونو د مشرانو ترمینځه په یوه لوظنامه دستخطونه وکړے شول. په دې فریم ورک کښې چین په وړومبي ځل د مغربي معیشیت سره وابسته ملک شو. د دواړو ملکونو ترمینځه به د ګړیو، دوایانو، ټېکسټائل او د پیو نه د جوړونکو څیزونو د درامد او برامد مالیت ۲۲ ارب ډالر وي، د دستخط نه پس د چین وزیراعظم ووې چې د دې تجارت اثرات به د سوئیټزرلېنډ د سرحدونو نه بهر هم محسوس کړے شي.

هغوي زیاته کړه چې دا د چین او براعظم یورپ د معیشیت ترمینځه د ټولې دنیا او د ۲۰ لویو معیشیتونو ترمینځه د خپل نوعیت وړومبۍ لوظنامه ده او دا د عالمي ازاد تجارت دپاره یوه داسې بختوره ابتداء ده چې اثرات به یې په عالم انسانیت پرېوځي.

دنیا به د دنیا د تنهایۍ نه راویستل وي
جنګونه به د امن په خوړو کښې بدلول وي

دنیا به د دنیا ټولو قدمونو ته ښودل وي
په سر کښې به تخریب نۀ د تعمیر جذبه ساتل وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

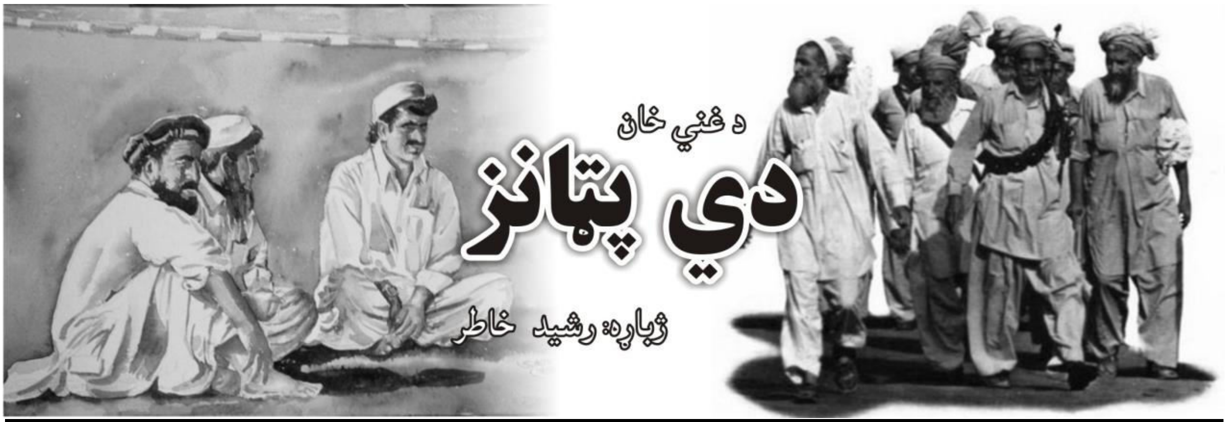

دود دستور

کله چې قانون د يو نسل په خويونو او کړو وړو کښې واغږلے شي نو رواج ترې جوړ شي او دا بيا تر ډېره وخته پورې موجود وي، اګر چې اړتيا ورته نۀ وي او نۀ هغه چاپېريال پاتې شوے وي. يو سړے خپلو بچو ته يوائې د خپلې جوسې او کړنې ميراث نۀ ورکوي بلکې هغوي ته د خپلو ښو او بدو، وېرې ترهې، کرکې، کينې او سندرو درس هم ورکوي، هغه خپل بچي د خپل ځان غوندې لويول غواړي، د داسې کولو دپاره يو پرمختللے سړے دا کار د سکول، کتاب، پرېس او نورو ادارو په وسيله کوي، هغه دا شرم نۀ ګڼي کۀ څوک په ګولۍ مړ کړي او يا څوک په سولۍ وځېژوي او بيا دغه خبرې خپل کور کښې کوي. هڅوب د يو سړي د ځاني تکامل د ټولنې نيمګړتيا پلو ته تسلسل سره ماتې ده، هڅوب يا تهذيب د ډون جائز سندرو نۀ دے رغولے بلکې دا د منځني مهال د ښاغليو خاوندانو کوټلو او سپېځلو هڅو او کړنو رغولے دے. دا نو ولې د دۀ خندا دومره خوندوره نۀ ده، هر نسل ته په پاتې شونو کښې د کرکېچنو او پېچلو يو امبار پاتې کېږي، دا نسل ورسره خپل يو ځائے کوي او مخکښې نسل ته يې ورکوي. وخت په وخت د قوانينو او ګروهو بوج پرې بارېږي او يو وخت راشي چې سړے د دې امبار د وړو توان نۀ لري او پړمخې راپرېوځي، هر څۀ تالا ترغه شي او کلتور مړ شي، کمزورے له منځه لاړ شي او توانمن د کلکو پښو او سپک وزن سره سر وباسي.

رواجونه داسې زنځيرونه دي چې د هغې په وسيله لرغوني انسان دا هڅه کړې ده چې د ټولنې جوړښت سلامت وساتي، دا د هغه مکتب هم دے او راډيو هم، وزيراعظم او پنده ګر هم، تۀ قانون او په خلقو باندې د هغې د لاګو کولو دپاره ادارې جوړوې، هغه رواج اورغولو او د دې ساتلو دپاره يې د نېکۍ او بدۍ الواک رامنځته کړو چې د هغه دپاره دنده ترسره کړي. ستاسو او د هغۀ قانون او رواج په موخه او مرام کښې ښېخي څۀ توپير نشته، ستاسو قاضيان هم هاغه يروکې جوغې کاروي کومې چې به د هغوي پادريانو اغوستې وې، ستاسو قوانين په هغوي دومره سپک دي څومره چې تاسو ته د هغوي رواجونه. تاسو په نري تار او غټ پړي دواړو کښې غوټه اچولے شئ، هغوي به نرے ساده تار او تاسو پېچلې او غټه رسۍ کاروئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوي ته دا اړتیا نوره نهٔ وه چې غټ پړي ته غوټه ورکړي او نهٔ ورته ښځې ستاسو د پراخه او غوړېدلي ښارونو د نالو ویالو د سستم کړمه وه خو زرهٔ پوري ځیز غوټه ده، دواړه ځایه دا یو شان ده، څوک وايي چې دا غوټه کم عقلو د عقلمندو د وژلو دپاره تړلې وه او څوک وايي چې عقلمندو د کم عقلو د مدد دپاره تړلې وه، کهٔ داسې وي او کهٔ دغسې خو غوټه غوټه ده، د سړي دا سرښندنه هڅه وي چې هغه خپلې وېرې ترخې، خوبونه او تېروتنې د خپلو بچو په سترګو کښې ووینې.

تاسو دې ته قانون وایئ او په کتابونو کښې يې ساتئ او هغه دې ته رواج وايي او د خپلې مېرمن د سینې په خزانه کښې يې خوندي ساتي، ستا د قانون د پېژندګلو دپاره دا ارزښتمنه ده چې تهٔ جج یا مجرم يې، هغه د خوړو د پېژندګلو نه مخکښې خپل رواجونه پېژني، دا د دهٔ سره زېږېږي، دا د هغهٔ د وینا او روزګار سره اغړلي شوي وي، د دې د پوهېدلو دپاره هغه دې ته څهٔ اړتیا نهٔ لري چې د یو قاضي مخې ته ودرېږي او د خپل جرم د قانون پوښتنه ترینه وکړي، څهٔ وخت چې هغه داسې کوي نو هم هاغه وخت يې پېژني، هغه د ځان جج هم دے او جېلر هم، د هغهٔ نیکونو دا لیدلي وو چې دا صحیح دي.

راځئ چې اوس د پښتون د څو رواجونو جاج واخلو او وګورو چې دا څنګه دي. رواجونه د لرغوني انسان په لاسو کښې یو داسې کاټل وو چې د هغې په مدد سره هغه کلتور رغولے دے، دا د جوله ګر د لاسو د برش یو شنډ نهٔ دے، دا یو مرام، اراده او معنې لري اګر چې انځور بې ډوله وي، راځئ چې د دهٔ یو ډېر خونکاره رواج راواخلو چې هغه د چا ښځې تښتېدل، تښتول یا بې واده همغاړېتوب دے. دا لرغونے رواج د پښتون په وینه کښې اوس هم پروت دے، د دې غبرګون ډېر غال پروره وي، کله چې دا د پېرنګي د سست پست اخلاقو نه جوړ قانون سره مخامخ کېږي، پښتون به د خپلې خور اشنا مړ کړي او په دنګه غړۍ او غاوېړه سترګو به په هاغه سولۍ خېژي کومه چې پېرنګي د دهٔ دپاره جوړه کړې ده، قانون د کرارۍ خور او لاپرواه وړور دپاره جوړ کړے شوے دے، پښتانهٔ کمې جونې لري او سپېڅلې ولولې، هغه به مېړني هله زېږوي چې په خپله مېړنے وي، د سبا د سړي مور د قبیلې دپاره یوه ستره خزانه ده او څکه د هغې دومره چټکه څارنه کولے شي، د زیاتې نوریالنې پرزد دا لرغونے رواج هم د ښېګړې وړ دے، د یو ښهٔ نسل د خورولو دپاره دا مناسب سستم دے خو دا کله د پښتون په ککرۍ وي چې څهٔ وخت هغه ټوپک راخلي او خپل دښمن وژني؟ نا داسې نهٔ وي، دے دغه وخت پاګل وي، هغه به ارو مرو ډز کوي څکه چې هغه سره بله لار نشته، کهٔ چرې هغه داسې نهٔ کوي نو د هغهٔ ګاونډیان هغې پورې خاندي، د هغهٔ پلار هغه ته بد ګوري، د هغهٔ خور هغه سره سترګې نهٔ لګوي، د هغهٔ مېرمن مروره وي او د هغهٔ دوستان د هغه نه مخ اړوي، دا اسانه ده چې جج په دې پوهه نهٔ شي څوک چې د دهٔ په ژبه نهٔ پوهېږي او قانون به يې څوړند کړي، څوک چې د هغهٔ د ژوند نه ناخبره دے، هغه خپله دنده د خپلو خلقو دپاره سر ته رسوي، هغه به په رښتیا د خپل نسل سره سیالي کوي کهٔ چرې د هغهٔ زړهٔ او اورمېږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې غوښتنو کښې ماتېږي ولې نۀ، هغه به سولۍ پلو ته ډېر په اوچتو سترګو ځي اګر چې د هغۀ لاس به د هغۀ د ښځې يا لور په وينو سرۀ وي او د هغۀ د خلقو پارولې سترګې به هغه پسې وي څوک چې په اصولو باندې سر ورکوي، پښتانۀ ورته اتل وايي او جج ورته قاتل او زۀ تراوسه پورې په دې پوهه نۀ شوم چې په دې دواړو کښې څوک رښتونے دے.

دې رواج ته چې په خپل سر د کار کولو لاره پرانستے شوه نو معلومه شوه چې دے په بشپړه توګه خپله دنده ترسره کولے شي، په قبائلي سيمو کښې چرته چې پرګنې خلق ژوند کوي څوک به چرې دا وانۀ وري چې چرته مرګ ژوبله يا مړه متيزه وشوه، اګر چې هلته نۀ پوليسان شته او نۀ دا عدالتي سسټم، داسې ځکه ده چې د رواج ماتولو تاوان ډېر درونده دے، کۀ چرې ورانکارے په داسې کولو کښې لاس بر شي نو د دې په بدل او تاوان کښې به دوه يا درې جينکۍ د هغۀ د کوره ځي خو هغه به تر ډېره وخته ژوندے پاتې نۀ شي کۀ چرې هغه دا د پلار په کور کښېنوله او يا يې پرېښوده، د جينۍ د ټبر ټول خلق به د هغۀ د وژلو هڅه کوي او د هغۀ خپل ټبر به هغه نۀ بچ کوي، رواج د رواج د ماتونکي دفاع نۀ کوي، هغه به يوائې پاتې کېږي او د دې زيان تاوان به ورکوي، تر دې پورې چې د هغۀ دوستان هم د هغه جنازې له نۀ ورځي، دا هر څۀ غېر انساني دي خو کار کوي، د هر څۀ نه ورتېر دا چې تۀ د سپي د غاړې پړے د لېوۀ دپاره نۀ شي کارولے.

خو دلته يوه بله خبره هم ده او هغه دا چې پښتانۀ نۀ درملتون لري او نۀ درملن او دا خبره هم په ډاګه ده چې ګڼ شمېر ګوابنمنې ناورغتياګانې د سړو او ښځو نه يو بل ته لګي، پښتانۀ د دې څۀ درمل او درمنله نۀ پېژني نو ځکه دومره وېرونکے ګام پورته کوي او هغه بنده له منځه وړي کوم چې د قبيلې د روغتيا دپاره زيانمن وي، دا بدي او ورانکاري ده چې ستاسو دپاره هم د دې سزا د مرګ سزا ده، غوټه يوه ده خو تار بيل بيل دے.

د مرګ، جنګ، وادۀ، مينې او کرکې دپاره د پښتنو په زرګونو رواجونه دي چې دا په شمېر کښې راولې او يا د دې د موخې او مرام انځور جوړوې نو دا کار ډېر ګران دے، دا نۀ ښۀ دي او نۀ بد دي بلکې د دې اړه د وخت، ځائے او چاپېريال سره ده خو د دې په بابله سړے دا وئيلے شي چې دا د يو معيار ساتلو او ژوند تېرولو دپاره يوه هڅه ده چا چې دنيا ته يو ښه جنګيالے ورکړے دے خو ښۀ سپاهي نۀ، د پښتنو ځنې رواجونه د يونانيانو د جنګيالو نه زيات لرغوني دي خو دوي هم ځنې داسې رواجونه او روايات لري چې هغه د سوچ او اوسېدو يو داسې سسټم لري چې هغه د سکندر اعظم غوندې ستر مېړنے او بريالے زېږوي، کله چې پښتون ماشوم وي نو مور ورته وايي چې وېرېدونکے مري خو زېبرګے يې نۀ مري نو ځکه هغه دا زده کوي چې کوکاره ايستل ښۀ نۀ دي، هغه ته داسې بې شمېره شيان ښودلے کېږي چې هغه د ژوند نه ډېر خوارۀ وي نو ځکه نۀ دے د خپل مرګ نه وېرېږي او نۀ د بل په وژلو لاس

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیسي، د ے د رنګینه جامو او زړهٔ پورې ساز او ستاره ډېره کوي ځکه چې دا د دهٔ متې کمزورې کوي او سترګې یخوي، هغه ته دا ښودلې شوي دي چې د بلبلې په ځائے باتور ته ګوره، هغه ته وئیلي کېږي چې خپله مېنه ووژه چې دغسې د هغې د بچو روح خوندي شي، دا د یو سړي نه بل سړي ته او د هغوي بې وکره پوهې ته یو ابدي سپارنه ده.

تاسو او زهٔ دغسې هره ورځ کوو، د رایې او اولس واکۍ په دې دور کښې ډون جان بېخي لا تعلقه د ے، سپین ږیري، مخور او هوښیاران قانون او رواج د دې دپاره جوړوي چې ځوانان او یاغي خلق په جغ کړي، د یو تاثر پېدا کولو دپاره جوله ګر بې شمېره نښې، رنګونه او برشونه کاروي او دغس یو سازګر د ساز ترلو دپاره د څومره سورونو نه تېر ووځي، کهٔ رنګ د رنګ سره نهٔ جوړېږي او ساز د ساز سره نو دا انځور او ساز دواړه عبث دي.

رواج او قانون سړے د ډېرو ښو او بدو نه خوندي ساتي، دا یو معیار ساتي او هاغه څهٔ د منځه وړي کوم چې د سړي د وړو نهٔ وي، د دهٔ رواجونه دومره سودمند دي څومره چې ستاسو قانون بد د ے، دواړه د باغیانو په ضد دي او دواړه د دې د ودې او پرمختیا دپاره په هاغه ځواکمنو خلقو باندې دارومدار کوي څوک چې دا ماتولے شي او هم ژوند یې ساتلے شي.

نور بیا

اختر مو مبارک شه

د رمضان د روژو نیولو د فرض ادا کولو نه پس د دنیا مسلمانان د وړوکي اختر خوشحالۍ کوي، دا خوشحالۍ اګر چې یوه مذهبي فریضه ده ولې دا یوه اولسي، معاشرتي او کلتوري مېله هم ده چې د نړۍ ټول مسلمانان یې د خپلو خپلو روایاتو دودونو او دستورونو په رڼا کښې کوي.

دلته دا خبره د کولو ده چې خوشحالي نمانځل د خوشحاله خلقو کار وي، کوم خلق چې غمژن او مشکلاتو کښې ګېر وي هغوي نهٔ خو په خپله خوشحالي کولے شي او نهٔ د بل سره په خوشحالۍ کښې ګډون کولے شي.

پښتون قوم نن په مجموعي توګه په ډېر مشکلاتو او مصیبتونو کښې ګېر د ے، کهٔ هر کور نهٔ وي نو هر کلے، هره محله او د ښارونو هره کوڅه د ترهه ګرۍ په نتیجه کښې وینې وینې ده، په زرګونو میاندې د خپلو بچو په غم کښې غمژنې دي، بې روزګاري عامه ده، د تاجرانو کاروبارونه خراب دي، تنخواه دار خلق د مالي مشکلاتو سره مخ دي، غریبي انتها ته رسېدلې ده، د امروزه استعمال د څیزونو قیمتونه اسمان سره خبرې کوي، داسې حالاتو کښې به د اختر خوشحالۍ څوک څنګه وکړي، ولې بیا هم دا یوه مذهبي فریضه ده نو د "پښتون" اداره ټولو مسلمانانو ته په عمومي توګه او پښتنو ته په خصوصي توګه د وړوکي اختر مبارکي ورکوي، اختر مو مبارک شه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — پنځمه برخه

د پښتنو شاعري

کله چې مینه ګویانه شي نو سندره شي
کله چې ساز بې وکره شي نو بنګا شي
کله چې فکر یقیني شي نو توري شي
کله چې توري ګډا محسوسه کړي نو ساز ترې جوړ شي
کله چې ساز خوبولے شي نو خاموشي ترې جوړه شي

قسمت

د قسمت مثال د رباب د شپېشتو دے
چې دوي د تارونو نه غږ رانيسي او بېل بېل ډوله ژوند، انداز او احساس ورکوي
چې لکه ښیښه د نمر نه سپینه رڼا اخلي
او ډول ډول سورو، رڼاګانو او رنګونو کښې بدلوي
ژوند بې له برخې بې اوازه ساز دے
یکسانیت ابدي دے
پوهه او مینه
د ځېرکتیا مزل لنډ وي

یو څو پله چې واخلي نو په حېرانتیا کښې ورک شي
ښائست د ژوند ثبوت دے
چې د زړۀ سترګې پرې روښانه کېږي
تۀ چرته یې، څنګه یې، پړاؤ دې چرته دے
دلته نو ستا قیصه پېچلې شي
بیا هم کۀ دا یو پېچلې مسئله ده
خو ډېر سوچ سره اخر هواره شي
ځېرکتیا او ثبوت او سوچ او اند
د باور یوه کلکه قلعه جوړوي
د امید پاکې، رڼې او خوږې اوبۀ
د ژوند لاره جوړوي چې له ګلو تېر ووځي
په هر یو څیز کښې توازن، برابري، شمېر دے
جوسه او رنګ او طاقت او مرام دے
د مالک لاس په هر یو څیز کښې روښانه دے
د کائناتو په هره بشره کښې
هر یو څیز په توازن سره ولاړ دے
چې په ډېر غور سره جوړ او پېدا کړے شوے دے
ستوري، نمر او رڼا او هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر یو یې په لاسو کښې قابو نیولې دے
دا ټول سفر د څېروان په پښو کېدلے شي
د دې ټول چلونه او منطق او هنر او هوښیاري
کـۀ سـتـا د خوشـحالو او وخـت تېـري دپـاره لوبولے پکار وي
نـو د دې دپـاره جومـات او ممبر دواړه موجود دي

فکر او ښائست، محبوبه او خمار
یو برباده دنیا بیا ودانولے شي
چې عقل پکښې راګېر کړي
د دې نه ورتېر ورکېدل او حېرانتیا ده
ساقي
د ساقي لاس کښې شراب دي
څۀ د غم څۀ خندا دي
زۀ تش جام په لاس ولاړ یم
دا هر څۀ ستا په رضا دي
کۀ دا لړ وي او کۀ ډېر وي
خو ساقي چې په خندا وي
په دې څۀ د سرببرو
کۀ خندا وي کۀ ژړا وي
خو تش لاس درنه لاړ نۀ شم
اے ساقي! د مېخانې نه

جادو منتر

مهر زما کرونده ګر ؤ، په رنګ جوسه بې وزله، پـه سـترګو تـک شـین، تـور تـپلے او مـخ یـې لـکـه د منګـول د خلقـو خـور اور وو، غـټـې غـټـې متـې او ورغلې سینه، د هغۀ اندامونه ډېر غټ پټ وو او پـه زور کښـې د سنډا نـه کـم نـۀ ؤ، هغـۀ بـه څیزونـو تـه داسې په غلا غلا کتل چې پـه مـا بـه ښـۀ نـۀ لګېـدل، هغه زمونږ د کلي منلے شوے باغوان او وتلے شـوے غل وو. د پښتنو د کلي یو خان د نورو ډېرو کـارونو نـه سـربېره د کلـي د امـن و امـان د سـاتلو دنـده هـم ترسره کوي. د مهر او زما یو بل ببخي نۀ ؤ خوښ خو د هغۀ هم له ما غوندې د قانون او رواج سره دښـمني وه، هغـه بـه مـدام پـه دې خوشـحالېدو چـې د دې نـه غاړه واړوي او ما به دا هڅه کوله چې دا د دۀ په واړه او کلکـه کېـرۍ کښـې ننـه باسم. زمـونږ رواجونـه او لارې کـۀ هـر څـومره سـخت او خونکـاره دي خـو دا زمـونږ د کلتـور د سـاتلو دپـاره اړیـن دي، د یـو څواکمن اس دپاره کلکه پېړه رسه څکه اړینه ده چې خلق د دۀ د زور او مستۍ نه په امان وساتلے شي او هغـه هـم، مـا د هغـۀ د مست اس غونـدې لېـونے زور ماتول غوښتل خو هغه دې ته غاړه نۀ ایښوده خو ما څۀ کړے وایې نۀ خو پنده ګر وم او نـۀ لاربښود، زۀ خو نو شاعر یم او غواړم چې د اخور په څائے دې اس پرانستے په منډو او ترپکو ووینم.

خو مهر په توره تبه مړ شو او د دې عذاب نه په امان شو، کله چې زۀ د هغۀ لیدو دپاره لاړم نو هغه د ژوند په وروستیو پړاوونو کښـې ؤ، د هغـۀ د هـاتي غونـدې وجـود سـلامت ؤ خـو سـترګې یـې ډېرې بـې دمه شوې وې.

د هغـۀ ټولـه کـورنۍ ډېره بې ارامـه وه، هغـوي هاغه ټولو ډاکټرانو بانـدې ګرځولے وو کـوم چـې مـا ورښـودلي وو او د هغـوي د خـوارۍ پیسـې پـه سـرو شنو دوایانو باندې یـو مـخ خـرڅ کېـدې، د هغـۀ مـور چې به د هغه د هاتي غونـدې غټ پټ وجود لړزېدلو ته کتل نو دا چغې به یې وهلې چې په هلـک چـا تـور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جادو کړے دے، تـۀ ګوري نـۀ چې د هغـۀ درونـد وجود يې داسې کابو کړے دے چې ړک ترې نۀ شي وهلے او کۀ چرې په هلک کښې څۀ بدني رنځ وي نو پکار ده چې دغې غټو غټو ډاکټرانو معلوم کړے وې او برابر دارو بـه يې ليکلي وو. هغې خپل زوړ خاوند ته مخ راواړولو او ورته يې ووې.

خو داسې نۀ ده او دا څۀ بل رنځ دے. تور جادو، دا د ښځو خبرې دي. هغۀ خوا کښې ولاړ خپل زوي عثمان ته ووې.

د دۀ خبرو ته غوږ مۀ نيسه. مور يې زوي ته ووې، دے د خان سره ناست وي د هغۀ په شان شوے دے. نۀ مونځ پيژني او نۀ اودس او ټوله ورځ به دا غبرې خبرې کوي. ستا ياد نۀ شي چې په عمر باندې هم داسې بلا شوې وه او هله ښه شو چې د ښاپيرو شاه جي مو ورله راوستو. هغه د خدائے په فضل او خپل حکمت سره تور جادو معلوم کړو او مات يې کړو. د دې خو هسې ډېر وخت وشو خو شاه جي له تراوسه ژوندے دے. تاته ولې ياد نۀ دي؟ تۀ او ستا خان هاغه څۀ وايئ چې څۀ ستاسو خوښ وي خو دې سره ښکاره کېږي او هغـه هره ورځ پـه کلو کښې سوونه خلق بچ کوي.

د عثمان زړۀ براس واخسته چې هو داسې کول پکار دي. په دې کښې هيڅ څۀ د زيان خبره نشته. انګرېزي داروګان به هم نۀ پرېږدو او شاه صيب ته به هم لاړ ورکړو. تاسو نۀ پوهېږئ چې دا کار عبث دے او دې سره به د مهر په رنځ هيڅ اغېزه ونۀ شي خو څه ډېره ښه ده تاسو خپله وکړئ. تـوو نالت ستا د مور په دې ډېره تېره ژبه شه. بد رد وئيلو سره د کوره ووتو او پټو ته لاړو.

عثمان له کوره ووتو او مابنام د شاه صېب سره واپس راغلو. دا هر څۀ زما نه په پټه کېدل ځکه چې زۀ د جادو منتر والـوو سخت خلاف وم او دا د هغـه دپاره ډېره د خطرې خبره وه چې زما نزدې دې راشي. دا ارمان مې ؤ چې دا شاه صېب يو ځلې زما منګلو ته راشي. دا غټ. غوږ ورمېږ ورلـه راونيسم او بيا ورته ووايم چې اوس دې جادو ته ووايه چې ايله دې کړي.

جادو منتر، کوډو او تعويزونو والا د انسانانو د سر دښمنان وي. دوي د خلقو پـه زړونـو کښې تيارې اچوي او د هغوي روح ناروغه کوي. دوي د پوهې په چپه دا جهالت خوروي چې دغسې خپل ځان اغېزمن کړي. دوي نۀ يواځې د غريبو خلقو په جېبونو باندې ډاکې اچوي بلکې د هغوي په زړونو هم. د رڼا پـه نوم يې د تيارو پلۆ ته راکاږي او د خدائے د بندګۍ په ځائے ورته د شيطان لار ښايي. دوي ورته د بې سولۍ او جهالت رنځونه په دماغو کښې اچوي. دا يو ملي ناسور دے. د خپل کلوټي د صحت عامه د مشر په توګه زۀ دا غواړم چې شاه جي سره ووينم.

شاه جي نرے نروچکے سړے ؤ. د شان شوکت او د رنګ جوسې نه د ښې کورنۍ سړے معلومېدو. د هغۀ سپينه ږيره په شان سره ږمنځ کړے شوې وه. د هغۀ د سر ويښتۀ اوږده اوږده. تاؤ کړي او غوړ وو. په سر يې د ملانو سپين پټکے اغوستے ؤ او په ځان يې د پاکۍ څادر اچولے ؤ. د بزرګ په ډول غلے غلے، ساهو ساهو ناست ؤ.

څنګه چې شاه جي کلي ته راورسېدو نو ټول کليوال د هغۀ په درناوي کښې پاڅېدل. ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په اسب نسب کښې د اولیاؤ نهٔ ؤ، هغه نېغ د مهر کوټې ته لاړو چرته چې د هغهٔ د کټ نه ښځې ګېر چاپېره ناستې وې، شاه صېب د ښځو په مینځ کښې مدام خوشحاله وي ځکه چې هغوي یې خواخوږې هم وي او سره پوهېږي هم، هغه د مهر سترګو ته وکتل، وریځې یې په بره راکښلې او شونډې یې وخوزولې "اه" هغه ووې، ګېر چاپېره خلقو ساه راښکله، ښځو خپلې سترګې وازې کړې او په طمع دي، شاه صېب د مهر ځواني او غټ پټ وجود ولیدو نو وي وئیل "اه! جینۍ ده" ټول وګورېدل، د مهر مور ډاډمنه او غاوره شوه.

ما تاسو ته نهٔ وې چې دا څهٔ ښځینه بلا ده چې زما په ښکلې او غټ پټ مهر باندې ناسته ده، ټولو زړو ښځو، ځوانو جینکو ته وکتل چې دې سره هغوي په قار هم شوې او شکمنې هم.

شاه صېب په زمکه کښېناستو، کتاب یې راوښکلو چې د کټکیزو، کړو وړو ننښو او جادو منتر فارمولو نه ډک وو، بیا یې یو سپین کاغذ راواخستو او په هغې باندې یې کټکې جوړ کړل، کږې او څهٔ نېغې ننښې یې پرې راښکلې او منتر یې پرې پوک وهه، تر څهٔ وخت دپاره هغه ډېر سنجیده ناست ؤ او وریځې یې داسې راښکلې وې چې څهٔ کېدو والا دي، څهٔ درنګ شبه وروسته راجګ شو، په مخ یې خندا خوره شوه او د مهر مور پلؤ ته یې مخ راواړولو، څوک چې ساه راښکلې ولاړه وه.

مور! کېدے شي چې مونږ د دې شیطان په رانیولو کښې لاس برے ومومو، زما د کامیابۍ دپاره دعا کوئ، مور! بیا یې عثمان ته مخ راوګرځولو او ورته یې ووې: بچے! دا ببلچۍ راواخله او ماپسې راځه، دا ښځې هم دغه ځائے پرېږده چې دعا کوي.

عثمان یواځې د شاه صېب سره بهر ته لاړو او پاتې خلق یې کور کښې پرېښوده، عثمان ته ووئیلے شو چې دا ځائے وکنه، هغهٔ په ببلچۍ سره کوپې کچ ځائے وکنستلو او پیر صېب هم ورسره ورسره خاورې لټولې خو څهٔ شے په لاس رانهٔ غلو، شاه جي ملال شو، پیر صېب عثمان ته یو بل ځائے د کنستو دپاره په ګوته کړو، هغه چې تر ښې شېبې پورې دا بل ځائے وکنستو نو شاه جي د کنستو دپاره یو بل ځائے وښودلو، د هر نوي ځائے د کنستو سره د هغه (عثمان) طمع غوځېږي او سوخت یې سېوا کېږي، شاه جي خفه زهیر د عثمان خواته راغے او هغهٔ ته یې د نهٔ کنستلو اشاره وکړه، زهٔ نهٔ پوهېږم چې دا زمونږ لاسو ته ولې نهٔ راځي، هیڅ پوهه نهٔ شوم، عثمانه! تهٔ دا کنستې خاورې لټوه او زهٔ یو بل ځائے د کنستلو دپاره ګورم، ببخ ووځه د دې جینۍ، هغه ووې.

عثمان چې څنګه خاورې لټول شروع کړو نو یو ورکوټے ډبے یې ومونډو، دومره وړوکے چې په اسانه جېب او موټې کښې ځائېدے شو، صېب! عثمان چغې کړې، ومې مونډو، ډېر زیات خوشحاله شو او په پیر صېب یې باور پوخ شو، هغه د کلي خلقو ته اشاره وکړه او ورونو ته یې غږ ورکړو، هغوي ټولو رامنډې کړې او د عثمان نه چاپېره ودرېدل، شاه جي د ډبي نه سر پورته کړو چې پکښې نوې جوړه شوې ګوډۍ پرته وه، د ډبي نه یې راوباسله او په غور یې ورته وکتل، اه څومره سپېره ښځه ده، هغه ووې، دا په دې ګوډۍ کښې ستنو ته وګوره، هې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبختـه مهره! هره ستن داسې ده لکـه د مهـر پـه بـدن کښې چړې، ټول ډېر حېرانه شول تر دې پـورې چې د مهر پلار هم ساه راښکله، خبر ښځو تـه هم ورسېدو، هغـوي ډېرې زيـاتې خوشـحاله شـوې، پيـر صـېب د هغوي پـه مخکښـې ګوډي وسـوځوله، د دې نـه پـس پيـر صـېب تـلاوت وکـړو او د مهـر پـه مـخ يـې پـوک وهـه، ناسـتو خلقـو تـه يـې دعـا وکـړه او وې وئيـل د جينـۍ نـه مـې بـدل واخسـتو او دا بـه بيـا واپـس نـۀ راځي، د مهر مـور د شـاه جي پـه پښـو پرېوتـه، لاس يـې ورلـه ښـکل کـړل او لـه سـترګو يـې غټـې غټـې اوښکې وبهېدلې.

کله چې شاه جي بهر تـه لاړو نو مـور يـې عثمـان تـه غـږ کـړو چې راشـه او دا چائـے پراټې يوسـه، هغـه بهـر د کليوالـو پـه مېـنځ کښــې ولاړؤ او هغـوي تـه يـې پخـې پخـې خبرې کولې او هغـوي ورتـه درنـاوے وئيلـو چې عثمـان بيـا ببرتـه راغلـو نـو مـور ورتـه د خيرنـو روپـو ګېدے ورکړو چې دا يوسه او شاه صـېب تـه يـې ورکـړه، په دې روپو خو غوېے کېږي، عثمان مـور تـه ووې، ولـې غـوېے څۀ د مهـر نـه لـوئے دے، مـور يـې ځـواب ورکـړو، عثمان روپۍ واخستې او بهر ووتو، پير صـېب يـې ډډې تـه کـړو او د خـوارۍ مـزدورۍ پېسـې يـې شـاه جي تـه ورکـړې، هغـه واخسـتې او عثمـان تـه يـې ووې چې دا روپۍ بـه مې نۀ وې اخستې خو د دې نه بغېر جادو منتر نۀ ماتېږي.

بلـه ورځ سـهار مـړ شـو او د ګـور کفـن، مُـلا او نورو خرڅونو پوره کولو دپاره يـې پـلار زمـا نـه پـور روپۍ واخستې او بيـا د دې پـور ورکولـو دپـاره يـې غوايان خرڅ کړل.

نور بيا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدل

شېر خان د کلي د يو کمزوري خان زوے ؤ چې د نورو ترېورانو سره د کلي د جائېداد شريک مالک وو او د خپلو ترېورانو په مخکښې ډېر بې اغېزې، بې مخه او کمزورے خان وو، بل اړخ ته د دهٔ ورونړه او ورېرونه چاخ، وېښ، ګړندي او د ډلې پرې خلق وو، دوي به هر وخت په خپلو کښې سره لاس او ګرېوان وو، دهٔ چې به دا هر څهٔ ليدل او څهٔ به يې نهٔ شو کولے نو د دنيا دارۍ په ځائے يې په دينداری ګوتې پورې کړې، د طمانچې په ځائے تسبې په لاسو کړې او د حجرې په ځائے يې جومات خوښ کړو، لوئے لوئې جامې به يې اغوستې وې او د دې دنيا د ارمانونو په ځائے يې د هاغه جهان د ارمانونو رڅولو دپاره په مونځونو او اودسونو ځان بوخت کړے وو، په چا به يې نسوار بندول او چا ته به يې د چيلم نهٔ څښلو تبليغ کولو، نهٔ به يې ډېرې خبرې کولې او نهٔ چا په خندا ليدلے ؤ، تريو تندے او لويه لويه ږيره، لنډه دا چې ټوله سودا يې د هاغه جهان او پور وه، په دې کښې د دهٔ زوے شېر خان زلمے شو چې د ځوانۍ، ځوانو ولولو، خوبونو او ارمانونو نه ډک وو، دا ښکلے نولس کلن ځوان د بې کچه زور او غرور خاوند وو. شېر خان چې لا ډېر وړوکے ؤ نو هم پلار به يې څهٔ خيال نهٔ ساتلو، دهٔ هغه نه دا خپل کمزورے، مونځګزاره پلار خوښ ؤ او نهٔ يې د مور خبرې ته غوږ کېښودو، ورو ورو يې دواړه شاته کړل، مخه يې واخسته او خبره تر دې راورسېده چې اوس دواړو به د هغه خبره ډېره په غور اورېده.

د هغهٔ پلار هاغه هر څهٔ په هغهٔ کښې وليدل کوم چې خپله په هغه کښې نهٔ ؤ لکه د هغهٔ د خبرو کولو غوځ او پرېکړې، ونګ او ترنګ، د غرور نه ډکه ځواني، ښائسته مخ او ګډېدونکې پړکېدونکې سترګې، مور به ترېنه هم سترګې نهٔ ايستلې او د دهٔ خبرې به پرې ډېرې خوږې لګېدې، ځکه چې دا د هغهٔ د پلار د مړو مړو بې نمکه خبرو نه ډېرې بدلې، خوږې او اغېزمنه وې، مور پلار دواړه يې ځان ته کښېنول او د واک اختيار واګې يې ترلاسه کړې، د مور پلار نه زيات به هغه د کلي د ځوانانو ډېر خيال ساتلو، هغوي سره به ناست پاست وو، چائې ډوډۍ، ملاسته او ګرځېدل هر څهٔ به يې د هغوي سره وو، هغه په دې پوهېدو چې دې ځوانانو سره تړاؤ او تعلق څهٔ معنٰي لري او په دې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدو چې دوی زما دپاره څۀ کولے شي او یا زۀ د دوی نه څۀ کار اخستے شم.

د شېر خان ترۀ ډېر زر د خپل ورارۀ په دې ټولو خوبو پوهه شو، دلبر خان د کلي ډېر دبدبې واله، زورور او ناتاري خان وو، هغه په رنګ جوسه ښکلے غټ پټ سړے ؤ خو سترګې يې لکه د هاتي نرۍ نرۍ وې، ډېر مېلمه دوسته وو او دېرې ته يې د خلقو تګ راتګ ډېر زيات وو، په راشه درشه کښې ډېر خنده رويه وو او چې وه به يې ليدې نو داسې په برق برق به يې وخندل چې هر څۀ به يې درنه هېر کړل، د دې مينه ناک سړي خپل ملاګرے ورور ډېر بدي شو ځکه چې هر وخت به يې دۀ ته دمرګ او هاغه جهان خبرې کولې، هيڅ يو ښۀ سړي باندې دا خبرې هر وخت ښې نۀ لګي او بيا نو په دلبر خان غوندې سړي باندې خو ډېرې بدې لګي. هغه به دا ګڼل چې دا زما ورور خبرې د کينې، بدنيتۍ او تنګ نظرۍ نه ډکې دي او دا ماته ځکه کوي چې غل مې کړي او د ژوند د کاره کسبه مې وباسي، يو ورور د کلي منلے شوے خان او بل ورور منلے شوے مُلا وو. دلبر خان به خپل وخت په ښکارونو، ټنګ ټکور او مستو خوشحالو کښې تېرولو او ورور به يې په مونځونو اودسونو کښې بوخت وو، د نېکۍ او بزرګۍ خبرې به يې کولې خو عمل کم، دا د دواړو د ژوند د خپل خپل ډګر يو مناسبت جوړښت وو او ژوند تر هاغه وخته پورې په قرار سره تېرېدو ر څو چې د دوي تربور او د نزدې کلي خان قربان د عمر قيد سزا تېرولو نه پس خپل کلي ته نۀ ؤ راغلے. قربان خان ډېر بدنام او تورزن جګړه مار سړے وو او د خپلې سرزورۍ او زړورتيا له کبله په ټول کلي کښې مشهور ؤ، د دې سره سره په ورکړه راکړه او تړاو تعلق کښې ډېر ابغ نبغ، ايمان دار او سپين نيته سړے ؤ. قربان خان خپل ترۀ د دلبر خان پلار په يو جګړه کښې په ښه ويشتے ؤ، ترۀ هغه وبخښلو خو پښتو وه، د هغه د پلار د وينې بهېدو بدل په وينه بهولو پاتې وو.

قربان خان چې د شلو کالو جېل تېرولو نه پس کلي ته راغے نو دا خبره يې په ککرۍ کښې وه چې ما خو شل کاله جېل کټ کړو او اوس زۀ بې ګناه يم، ټوپک طمانچه يې اېښودې وو او لکه د کلي د نورو روغو او بې دښمنه خلقو په شانې به ډاډه او لا پروا په پولو پټو ګرځېدو. خلقو سره به ناست پاست وو او خلقو به هم ورسره ډېر د زړۀ له کومې راشه درشه کول، اودېد جېل پکښې ډېر بدلونونه راوستي وو، هاغه پخوانۍ سرزورۍ او ناتاره خويونه يې بدل شوي وو او خلقو سره يې مينه او ورورولي سېوا شوې وه، خلقو به دۀ ته د مېړني او اتل په سترګه کتل.

د قربان خان د جېل نه د راتګ سره د دلبر خان په دېره باندې ډېره بده اغېزه وشوه، دلته د خلقو تګ راتګ په کمېدو شو او هلته ګڼه ګوڼه په زياتېدو شوه، دلته غوړ زيړ تالي، ګډان او چرګان او هلته ساده سوده يوستوې ډوډۍ، دلته د خرڅونو، ښکارونو او نوکرانو دبدبه او هلته سادګي، خلوص او برکت. دا هر څۀ په دلبر خان نۀ ځائېدو چې خرڅې دې زۀ کوم او بر برکت دې د قربان خان وي، دې وختونو او حالاتو د دلبر خان بدنيتي او کينه د دښمنۍ تر ځايه ورسوله.

اوس شېر خان رارسېدلے ځوان ؤ چې ځوان يې د بې کچه ولولو، مستۍ او غرور نه ډکه وه، دلبر خان چې به د هغۀ ايره جنو اسماني رنګه سترګو ته وکتل نو وبه بوږنېدو، د شپې چې به څملاستو نو د شېر خان د حجرې له لورې به يې د خندا، مستۍ او ډول سُرنا اوازونه تر غوږو کېدل او دغسې خپل عمر خوړلے او رنځ زپلے ټوخے هم چې د خپلې کمزورۍ او ځوانۍ دواړو انګېرنه به يې ورته کوله، هغه به په خپله طمانچه لاس کېښودو او خپل کشر زوے چې د پنځو زامنو پلار وو، راپه ياد کړو او وه به يې وئيل دلاوره بچيه! زما نه پس به تۀ د دې کلي خان يې او د داسې کولو دپاره دې زۀ خپل سر ولې ور نۀ کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سهار شو نو دلبر خان خپل ورارهٔ راوغوښتو چې ورسره غرمنۍ وکړي او د ډالۍ په توګه ورله طمانچه ورکړي، د يو پښتون سړي دپاره د دې نه بل څهٔ لوئے نهٔ شي کېدے، دې سره شبر خان ډېر خوشحاله شو، ترهٔ هغه سره ټوقې ټقالې وکړې او ځان سره برابره رتبه يې ورکړه، دې سره د شبر خان په زړهٔ کښې د ترهٔ دپاره ډېره مينه او درناوې وځائېدو ځکه چې دا سې مينه هغه سره چرې خپل مونځ ګزاره پلار هم نهٔ وه کړې. ترهٔ په شبر خان او د هغهٔ په ملګرو باندې بې دريغه خرڅونه کول شروع کړل، سهار ماښام غوړې شکرې، چرګان ګډان او ورسره خپلو دښمنانو ته کنځلې او سپکې سپورې، شبر خان يې د کلو په ټولو غټو غټو خانانو وپېژندو، ځان سره به يې تر لرې لرې ښکارونو له بوتلو، د هغهٔ په تېروتنو به يې مُسکے کېدو او د هغهٔ په ټوقو به يې خندل، د زوے شانې سلوک به يې ورسره کولو او خبرې ته به يې لکه د دوست غوندې غوږ کېښودو. د هغهٔ د ډوډۍ او ارام خيال به يې ساتلو، هاغه هر څهٔ دهٔ د هغه دپاره کول چې په څهٔ دے ځان ته رانژدې کړي، دلبر خان په دې کښې بريالے شو او شبر خان ورو ورو خپل عمر هېر کړو او ترهٔ سره يې د دوستانو هسې خبرې شروع کړې.

کله چې دلبر خان په دې خبره باندې ډاډه شو چې دا زما ورارهٔ اوس په ما باندې باوري دے نو د خپل نيکهٔ قيصه يې ورته تېره کړه، د هغهٔ د خانۍ، ښهٔ سړيتوب، ښو او نېکو خويونو بېلګې يې ورکړې، په خبرو خبرو کښې يې شبر خان د خپل نيکهٔ په رنګ ورنګولو. دلبر خان پوهه شو چې خبره د شبر خان مغزو ته برابر پرېوته نو ورو غوندې يې ورته ووې چې قربان خان ولې په هغه ډز کړے ؤ، دې خبرې کار وکړو او شبر خان ډېر سوخت شو.

دلبر خان په جامو کښې نهٔ ځائېدو، شبر خان سترګې برندې کړې او وې وئيل، زما خو دا خيال ؤ چې دا ګنې يو تېروتنه وه چې د قربان خان نه شوې وه او نو مونږ به دې ته نور څهٔ وئيل، خپلې پښې اوبو کښې کولو دپاره دا ښه بهانه وه، هاغه وخت دا زمونږ دپاره ډېره مناسب وه، ځکه چې پلار دې بې ځواکه ؤ او زهٔ لا وړوکے وم، شبر خان له ملامتې شونډې چينګې کړې او ترهٔ ته يې مخ راوګرځولو او په تاؤ سره يې ووې: دومره برندوکے يې چې د خپل بدل واخلې، دلبر خان په خندا شو، د هغهٔ نه يې لاس راتاؤ کړل او ګويانه شو: زهٔ به درسره يم زويه! او د کبزاز کلے به درله په ډالۍ کښې درکوم. زهٔ (شبر خان) به درته وښايم چې زهٔ وېرېدو والا نهٔ يم او په توندۍ سره بهر ته ووتو.

شبر خان ټوله شپه ويښ ؤ او د خپل هلک ملګري، دکبزاز د کلي د امدن او خپل نيکهٔ په حقله يې سوچونه او اندونه کول او په خوا کښې يې پرته خپله ځوانه ناوې ښځه هېره وه. دا د ژمي يوه درنه، يخه او ورنده شپه وه او قربان خان په خپله حجره کښې د اور په غاړه ناست ؤ، په ايرو کښې يې چڅچړے وهلو او خپلو باغوانانو ته يې قيصې کولې، ځواني څهٔ زبردست شے دے، زهٔ چې ځوان وم نو ما به دا ګڼل چې دا ټوله دنيا زما د پښو د لاندې ده، د چا دپاره زما خبره نهٔ منل د ژوند نه لاس وينځل وو، يو ماښام زنګي زما سره خبرې واړولې او ما د هغهٔ د وژلو کلکه اراده وکړه، زهٔ د هغهٔ وژلو پسې لاړم خو وروستو معلومه شوه چې د زنګي په ځائے مې خپل خوږ ترهٔ ويشتے دے، دا چې مې واوربدل نو دم مې وختو ځکه چې دا خو خپل ځان ويشتل ؤ، خو ترهٔ مې زهٔ وبخښلم، څهٔ وخت پس زنګي چا مړ کړو او تور په ما ولګېدو او د هغهٔ ورور په ما د هغهٔ د وژلو تور پورې کړو، جج ماته شل کاله سزا واوروله ځکه چې ما زنګي ته په ډک بازار کښې د مرګ ګواښ کړے ؤ او خلقو ته معلومه وه چې زهٔ د يوې ژبې سړے يم نو ځکه زهٔ جج تورن کړم او د شلو کالو دپاره يې زندان ته ولېږلم، خو زهٔ بېخې ستومانه نهٔ يم ځکه چې ما څهٔ ورانې ورکې کړې وې د هغې سزا ما د زنګي د وژلو د ګناه په نوم پوره کړه.

"خان!" ګلاب ووې "ښه شوه ته خو بچ شوې کنه"، قربان خان مُسکې شو او وې وئيل "نه، د دې هر څه ارزښت بس يو مرګ ادا کولې شي او دا به زۀ په زړۀ وانۀ خلم کۀ چرې دا سې وشي..." او په دې کښې دوه مېلمانۀ رادننه شول، هغوي سره ټوپکي وو، قربان خان ورته وکتل او مُسکې شو، "دوستانو تاسو د کوم ځايه راغلئ"، "د پټيا کلي نه خان"، ملېمنو ځواب ورکړو، يو ګړندې نظر يې واچولو او يو خواته په ګوټ کښې غلي کښېناستل.

ټول باغوانان وار په وار د حجرې نه لاړل، په اخر کښې قربان خان پاڅېدو، وې خندل او مسافرو ته يې ووې چې "زۀ ستاسو دپاره ډوډۍ راوړم".

څۀ ښه شېبه پسته قربان خان ډوډۍ په لاس بې وبرې د ډېر سپين نيت سره حجرې ته راغې، وې خندل او مسافرو ته يې ووې "د هر چا خپله خپله برخه ده" او په دې کښې يو مسافر ټوپک راپورته کړو او قربان خان يې وويشتو او بيا ورپسې بل مسافر ډز وکړو، لوښي او ډوډۍ تس نس او قربان خان په وينو کښې لت پت يخ پربوت.

مېلمانۀ په تېښته بهر ته ووتل او په يوه منډه يې ځانونه په کښتو او پولو پټو هاغه ځائې ته ورسول چرته چې شېر خان پټ ناست ؤ، دلته نه په اسونو سوارۀ شول او د پښتو، بدل او غرور د انګېرنې او اندونو سره لاړل.

په بل سبا شېر خان کلي ته راغې چې د ترۀ په جنازه کښې شرکت وکړي، هم په دې دوران کښې دلبر خان نېغ د مړي ورور له لاړو او په سوګند يې ورته ووې چې دا مړې شېر خان کړې دې، دغسې هغه خپل پلان پلې کړو چې يو مړ شو، بل به په سولۍ شي او دغسې زما زوې دلاور ته به د سبا دپاره لار هواره شي.

شېر خان ځوارلس کاله بندي شو، چې کلي ته راغې نو اوس د هغۀ غرور، زړورتيا او زور لا زيات شوې وو.

دلبر خان د هغۀ دروند هرکلې وکړو او شېر خان هم ډېر په روڼ تندي واخستو ځکه چې هغه خپله غصه او کرکه د ترۀ نه پټ ساتل غوښتل. شېر خان په دې ټول پلان پوره پوره رسېدلې ؤ چې دا هر څۀ زما ترۀ ماسره ولې وکړه او د دې شاته نور څۀ پلانونه پراتۀ دي، څو ورځې وروستو شېر خان ترۀ له ورغې او د هغۀ نه يې د کېزاز د اخستو غوښتنه وکړه ځکه چې هغه قربان ووژلو او د خپلې کورنۍ عزت يې وګټلو. دلبر خان چې دا خبره واورېده نو د غصې نه تک شين شو او غاښونه يې وچيچل، "د څۀ کلې دا خو تا خپل بدل اخستې دې او خپله پښتو دې ګټلې ده، زۀ ولې وچ په وچه جائېداد درکړم او ځان تربورانو ته رااوپرځووم" هغه چورلټ انکار وکړو، شېر خان هغه ته ډېر په بد غزبه سترګو وکتل او وې وئيل "تا خو په ما باندې خپل ترۀ وژلې دې او اوس ته ماته دا زمکه نۀ راکوې" دلبر خان په طمانچه لاس کېښودو او وې وئيل چې "تا خو زما ورور وژلې دې او د دې په بدل کښې زۀ تاته کلې درکړم، شېره! ته خو اوس ډېر هوښيار شوې يې خو زما هم عقل سر ته راغلې دې، زۀ اوس هاغه د ځوانۍ د وخت تېروتنې په دې زوړ عمر نۀ شم کولې، ورارۀ تا ته نۀ ده معلومه چې پښتون خپل سر ورکولو ته غاړه ږدي خو خپله ښځه او جائېداد چاته نۀ ورکوي".

شېر خان چې په دې پوهه شو چې ترۀ اوس ماته د کېزاز کلې نۀ راکوي نو د هغۀ د وژلو بنا يې وکړه، د دلبر خان لاس په طمانچه پاتې شو او وويشتلې شو. شېر خان د مخکښې په شان بيا ياغي شو، په غېره کښې چرته په يو ورکوټي کلي کښې اوسېدو چې د ژوند وختونه يې ډېر خراب او کړاک وو، وخت تېرېدو سره يې زړۀ مات شو، مستي او غرور يې په ختمېدو شو او لکه د قربان خان غونډې عاجزي او ټيکاو پکښې راغلو. اوس د قربان خان زوې رارسېدلې ؤ چې لکه د شېر خان د غرور او مستۍ نه ډک ؤ، کېدې شي چې يو ورځ دواړه د يو بل سره مخامخ شي يا يو بل او يا دواړه سره مړۀ شي.

نور بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې	اوومه برخه

سیاست

د پښتنو سیاست ستاسو (پېرنګي) غوندې د واک، دولت، لالچ او حرص نه چاپېره ګرځي، د دۀ په رګونو او کیږي کښې ستاسو د هغې نه زیاتې تېزۍ او تودې وینې او لا د خونکارۍ نه ډکو اندونو د دۀ سیاست ډېر ژوندے او چټک کړے دے، سیاست نن هغه څۀ کوي کوم چې به مذهب پنځۀ سوه کاله مخکښې کول، دا دواړه ټولوالي یا اداري دۀ په خپله جوړې کړې دي او په خپلو لاسو یې خپل ځان ښکېل کړے دے، هر سړے به یا واکمن وي او یا د واک لاندې، دریمه څۀ لاره نشته د دې نه سر ببره چې شاعر وي او یا لېونے.

دا خبره د نمر غوندې روښانه ده چې هر یو پښتون په ځان ستر سکندر دے او غواړي چې دنیا یې ومني، بله دا چې تربور د تربور سره، ورور د ورور سره تر دې پورې چې زوے د پلار سره په دوامداره توګه لاس او ګرېوان دي، د پښتنو ټول یاد او تاریخ د دې پېښو نه ډک پروت دے او هم دا سبب دے چې دے یو بریاله ملت یاد نۀ شو ځکه چې په هر یو کور کښې سکندر دے، خپل کور سوزولو ته تیار دے خو دې ته غاړه نۀ ږدي چې خپل ورور بریالے او واکمن ووینې.

د دۀ غال پروره خوي، کړاک او ناتاره پنځ او ژوره ناپوهي د دۀ د ژوند او خوښت سامان دے، کۀ دے د ډهلي واکمن نۀ شي جوړېدے نو بیا د ډهلي نه کرکه کوي او خپلې دوه قلبي زمکې سره مینه کوي، ځکه چې دے په دې کښې خپلواکه او پرانستې وي او ددې نه کرکه کوي چې خپله خپلواکي او ازادي دلاسه ورکړي. دے رښتینې اولسواکه او جمهوریت پسنده دے، دے دا ګڼي چې زۀ د چا نه کم نۀ یم تر دې پورې چې خپل ځان د خپل پلار برابر بولي او دومره بې سوله دے چې دا سیالي خپلې ښځې سره هم کوي، د دې دپاره دا په خپل پېغلتوب کښې او دے په زوړ عمر د دې ارزښت ادا کوي.

دے په دې رنځ اخته دے چې په څۀ چل ول او چالاکي یې نۀ ده زده او نۀ ځان او نۀ خپل اندونه په بشپړه توګه کوي او یا کوتک راواخلي، اغونځې او ارمانونه غټ غټ لري خو زغم نۀ لري نو لا ځوان وي چې سر یې خوړلے وي، د لوئې زړۀ خاوند دے خو کپړې یې ورکوټې ده نو ځکه ښۀ کوربه او زړۀ پورې دوست دے، ډاکمار دے ځکه چې په خبته اوړے دے خو غرور یې به کچه دے.

خېرات خوښوي او سر تاوان اخلي، ځکه چې انسان دے څۀ چینجے نۀ دے، د دۀ نه د خپلې ملالې ښځې شلېدلې جامې او د خپلو بچو اوږې سترګې نۀ هېرېږي، ټوپک راواخلي، بربت تاو کړي او د دوه ګزه جامو او چک ډوډۍ دپاره د مرګ کومې ته ورننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې چم ګاونډ او ټولنه د هغهٔ او د هغهٔ د بچو بې وزلۍ ته پام نهٔ کوي نو بیا دے هر څهٔ د پښو لاندې کوي او چې سیاسي اډانه د کریاب او دریاب په تاد ولاړه وي نو بیا دے د دې نه سرغړونه کوي.

زما د دهٔ دا خوبي ډېره خوښه ده چې غلا کوي خو خېر ته لاس نهٔ نیسي، دے د خدائے او بنده قهر ته به مخ ونیسي خو د بې وزلۍ او غریبۍ شرم زغملو ته تیار نهٔ دے، دے به د برمته شوي بیوپاري وېرېدونکو سترګو ته وکتے شي خو د خپلې اورې ښځې او لوڅ لغړ بچو او د هغوي نیمګړو ارمانونو ته نهٔ شي کتلے. دا به مې بدې نهٔ شي کهٔ یو سړے د ډاکې په تور په سولۍ کړے شي خو دا مې ډېر د زړهٔ نه بدې شي چې یو سړے کنډول په لاس په لارو کوڅو کښې خېر غواړي. د پښتون غلا خوښه وي خو د ګداګرۍ نه کرکه کوي، دا نو ولې زهٔ د پښتون سره مینه کوم ګو چې کپرۍ یې وره او زړهٔ یې غټ دے، دهٔ ته خپل سر ماتول اسان دي خو ټيټول یې ډېر ګران دي، اګر چې په ننني پرمختللي دور کښې دې کار ډېر رواج موندلے دے.

د سلو کالو په دوره کښې پېرنګیانو دا پښتون په ډېرو بدو بدو او ورانو اخته کړو، د دهٔ پیر، فقیر، مُلا او خان یې خپل ملګري کړل، تش په نوم دیني بزرګان او پوهان خوک چې د دې پښتون لاربښود او مذهبي مشران وو، په خرڅون واخستل او دوي ته یې د اولس او ملت د بېلارې توب دنده ورپه غاړه کړه، د څهٔ وخت دپاره د پېرنګي دې چل هنر کار وکړو.

چې تاسو ته د پېرنګي سوچه خبره درونښایم د دې دپاره زهٔ تاسو ته د تیراه د سیمې یو قیصه کوم، تیراه د اپریدو ټاټوبے دے چې ډول ډول قیصې یې مشهورې دي.

د قبائلو خلق یو ژوندي، خوندوره، رنګینه او ګرځنده ننداره ده، یو داسې ننداره چې خیالي رنګ نهٔ اخلي او نهٔ یې مصنوعي رڼاګانې روښانه کولے شي، زهٔ تاسو ته د دې خلقو یو رښتینې قیصه تېرول غواړم.

تیراه د سني مسلمانانو یوه خوره وره، ښېداره سیمه ده چې شیعه مسلمان پکښې هم ژوند کوي، د مسلمانانو دا ټولګې هم ډېر ښېداره او سوچ لرونکي خلق دي، دا دواړه ډلې خلق په وینه او پښت نږه اپریدي دي، دوي د هند او افغانستان ترمنځه اوسي او هم له دې کبله مدام د ځوړ او کړاونو سره مخامخ وي، کله چې امان الله خان خپله د پښتو شمله نېغه کړه او د پښتون هسې لاره یې خپله کړه نو دا په پېرنګي ښه ونهٔ لګېده او امان الله خان له د انګلستان په سفر ؤ چې پېرنګیانو ورته د سرو او سپینو زرو په زور افغانستان کښې اور ولګولو.

د سنیانو نه شیعه ګان زیات ښېداره وو او ملا یې وترله چې د امان الله خان مرسته وکړي او مېدان ته راووځي او هم دغسې سني مُلایانو خپلې سینې وډبولې چې دا سړے به راته نور واک نهٔ کوي، دلته دا خبره د یادولو وړ ده چې خان د لوئے زړهٔ او پراخه سینې خاوند ؤ او د چا په مذهبي چارو کښې یې ګوتې نهٔ وهلې.

رېرور او د پټکو خاوندان راپاڅېدل چې د ځوان باچا د غېر اسلامي او بې پښتو کړنو مخنیوے وکړي، په درنګ کښې اړے ګړے جوړ شو او د باچا سره سره د شیعه ګانو خړونج ته هم ښه زور ورکړے شو چې دا خلق د حضرت عثمان او د پېغمبر زړهٔ پورې زوم وژونکي دي، تیراه سره خوا کښې په سمه سیمه کښې د حضرت عثمان ملاتړي اوسېدل او دا د شیعه ګانو دلاسه د حضرت عثمان د شهادت خبره تر هغوي هم ورسولے شوه. مُلایانو دا فتوٰي ورکړه چې د شیعه ګانو وژنه کار خېر دے او چا چې شیعه مړ کړو نو هغه به نېغ جنت ته ځي، هر چا ټوپک راپه غاړه کړو او د شیعه ګانو په ښکار پسې پره شول.

د شیعه ګانو د وژلو نه سربېره د هغوي مالونه، کښتونه او باغونه هم چور تالان کړے شول او دا چې د سوونو کالو د چنار زړې ونې هم ووهلے شوې، ټوله دره یې په ډاندار واړوله، دا خلق دومره وزپلے شول چې د باچا څهٔ ملاتړ وکړے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیعه ګان د خپلې پوهې او سول په بدل کښې د خپلو وینو او اوښکو سره تر غاړه وتل او باچا خپل واک او تخت دلاسه ورکړل، د خپلې خپلواکۍ د ساتلو په لار کښې امان الله خان باچاهي دلاسه ورکړه او شیعه ګانو خپل مالونه، کښتونه، باغونه، سرونه او بچي د لاسه ورکړل ځکه چې د باچا مرستیال او ملګري وو.

دا زهٔ په تاسو پرېږدم چې د دې چړاو، لوټمار او الغاؤ تلغاؤ ګټې چاته ورسېدې؟.

د قبائلو په زړهاؤ قیصو کښې دا یوه قیصه ده چې ټکي په ټکي رښتیا ده، کېدے شي چې ځنې سنیانو ته دا نهٔ وي معلومه چې دوي چا راپارولي وو خو هر شیعه ته دا جوته ده چې په مونږ ګزار چا کړے دے. ځنې پښتانهٔ د دې جوګه نهٔ کړے شول چې امان الله خان بچ کړي خو په دې پوهېدل چې دوي هغه ولې بچ نهٔ کړے شو.

د برټش انډیا د سیاسي چارو د اداري ټول زور په دې باندې ؤ چې د خیبر باتورانو ته د ټپوس او کارغهٔ خویونه ورکړي، واړهٔ او نامعلومه خلق یې په چل هنر او لالچ راپورته کړل او مهم خلق یې ترېنه جوړ کړل، داسې ډوډیمار او چاپلوس چې مهم هم وي او اغېزمن هم، د قبائلو اغېزمنه خلق یا خانان دي او یا مُلایان، یو د دې جهان ډنډه مار او بل د هغه جهان.

د هند د سیاسي چارو چلونکو د دغو مُلایانو روزنه څهٔ په داسې ډول وکړه او داسې پاکې ارتې برتې خلقې یې ورته په غاړه کړې چې پکښې سوچه د خدائے خلیفه بربښېدو خو په رښتیا معنو کښې یې هڅه دا وه چې دا نور خلق هم د ځان غوندې د پېرنګي غلامان کړي او د خپلواکۍ او غرور ولوله پکښې وچکوي. د دې ساده ساده خلقو د خدائے سره بې ساري مینه، د ورور نه د ورور په کرکه او خړونج واړولے شوه. دا د خدائے نه وېرېدونکي خلق او د دوي سپېځلې ګروهه یې داسې وکاروله چې دوي یې په بډو رشوتونو او دروغو راواړول.

پېرنګے بریالے شو، پښتون په خپلو کښې د یو بل په وینو بهېولو کښې داسې بوخت شو چې بل هر کار کول ترېنه هېر شو، د پېرنګي تخت خوندي شو او د پښتنو د ژوند رڼا په تتېدو شوه.

په دې وختونو کښې ناڅاپه یو اوښتون راغے، په دغې بدلون باندې د ځان پوهولو دپاره دا ارزښتمنه ده چې مونږه د قبائلي سیمې نه بهر ته په سمه کښې چې د این ډبلیو ایف پي په نوم سره یادېږي، لاړ شو، دلته د پېښور درې شتمنې سیمې په یو وړوکي کلي کښې یو خدائي خدمتګار وزېږېدو.

هغه د دنګې لوړې، ښکلې او شین سترګې مور او د غټ پټ زوړ خان پنځم اولاد ؤ، د هغه د پلار چاسره هیڅ دښمني تربګني نهٔ وه او دا د یو پښتون سړي دپاره ډېره هېښنده خبره ده ځکه چې هغه خپل ټول دښمنان بخښلي وو. بهرام خان رښتینے سړے ؤ او په دروغو وئیلو نهٔ پوهېدو، د هغهٔ پېرنګیان خوښ ؤ خو د یو پېرنګي نوم ورته هم یاد نهٔ وو، د سورلۍ مړنے نهٔ ؤ خو اسونه یې خوښ وو، هغه د خپلې تېروتنې منونکے هم ؤ او ملامته هم، هغه بې کچه رښتونے ؤ نو ځکه خلقو ورسره مینه کوله.

بهرام خان خوشحاله ژوند تېرولو او د ژوند د وروستیو وختونو پورې د کرکیلې کسب کښې بوخت ؤ، دوه لونه یې وادهٔ کړې وې او مشر زوے یې پوځ کښې د لندن کالج نه کېپټن برتي شوے ؤ، دوېم زوے یې په پوځ کښې د کمېسون اختو نه منکر شو او د زمیدارۍ او دین په کارونو کښې بوخت شو. بهرام خان د زوے په دې کړنو او خویونو نهٔ پوهېدو نو لاس یې ترېنه واخستو، په مور ډېر ګران ؤ ځکه چې د مور پلار کشر اولاد ؤ، د خوي بوي نه قرار او ساهو ؤ او په ناسته پاسته او اغوستنه کښې پاک سپېځلے ؤ، په ونه دنګ لوړ ؤ، په پلار ډېر مئین ؤ او د څهٔ کار کولو دپاره به ورسره تللے دلیل ؤ. پلار به د هغهٔ هر څهٔ بخښل تر دې پورې چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوځ کښې د کمپسون نۀ اخستو خبره يې هم په زړۀ وانۀ خسته، په هره خبره کښې به مور د هغۀ په شا ولاړه وه او دا چې مور او زوے دواړه د پلار نه زيات د يو بل په خبره باندې پوهېدل او چې څۀ به هغې وئيل نو هغه به کېدل، پلار هغه ته د اوسېدو دپاره کلے ورکړو او دا اختيار يې ورکړو چې د خپلې خوښې وادۀ وکړي، د هغه دا خيال ؤ چې داسې کولو سره به هغه دا خپل هېښنده خويونه او اندونه پرېږدي.

هغه د يو خانداني پېغلې سره وادۀ وکړو چې په رنګ جوسه ښکلې او په خوي خصلت بې سارې وه، د خپلې خوښې د وادۀ کولو سره هم د هغه په اندونو، خيالونو او سرګردانه ګرځېدو کښې څۀ بدلون رانۀ غلو، په خپلو دواړو زامنو ډېر مئين وو او د انغري په غاړه چې به کښېناستو نو په لوبو لوبو کښې به په سوچونو او اندونو کښې ورک شو. د هغه ښځه د دې اندونو نه خبره وه او کرکه به يې ترېنه کوله، د هرې مېرمن غوندې هغې هم غوښتل چې د خاوند هر څۀ د خپلې ولقې لاندې راولي، دا ښځه د خپل سړي د دې پلانونو نه اګاه وه او په دې پوهېده چې د دې په سبب به زۀ د خپل سړي نه هېره شم او هغه د ماشومانو سره د انغري په غاړه لوبې به هم پاتې نۀ شي.

خو هغه ډېره زر مړه شوه او هغه د ډېرې اوږدې چوپتيا او وېرې ترخې ماتېدل يې ونۀ ليدل چې د څۀ انګېره به هغې ته کېده، د مرګ په وخت د هغې عمر له پنځۀ ويشت کاله نۀ ؤ او د وادۀ په سور شال کښې خاورو ته وسپارلے شوه، هغې دوه ماشومان هلکان شاته پرېښودل چې د بې اثره کېدو وېره يې په سترګو کښې غړېده، دوي خو مرګ وليدو خو په دې پوهه نۀ شول چې مرګ څۀ ته وايي.

د لام په وړومبو ورځو کښې برتانوي حکومت د پرمختګ تش په نوم ژمنې کړې وې خو په اخر کښې يې د ولګې وبا راوړه، په دې وختونو کښې د عبدالغفار خان بې ارامي لا نوره زياته شوه، هغه خپل بچي خپلې بوډۍ مور ته ورپه غاړه کړل او د خپلو غمونو ډېولو دپاره يې د خلقو په کار خدمت کښې ځان بوخت کړو.

هغه د خپل ژوند دپاره کسب ومونده، د خلقو سره د مينې کولو کسب، هغه په دې خبره ورسېدو چې د پښتنو يوون، زده کړه، ښه پورنه او تنظيم ډېر ارزښتمن دے، د دې دپاره يې پښتنو سره خبرې اترې شروع کړې چې دغسې د دوي پام د دوي د کړاونو، بدو ورځو، وروستو پاتې کېدو او جهالت پلۀ ته راواوړي. هغه دا هڅه وکړه چې پښتانۀ سوچ کولو ته ښکېل کړي او په دې کښې بريالے شو، په اوله کښې هغه د هشنغر خانان په يو جمات کښې راغونډ کړل او ځان يې د هغوي باچا کړو، د دې غونډې خبر چې حکومت ته ورسېدو نو د پېرنګي واک ځائے استازو خپل خود د لاسه ورکړو. اسسټنټ کمشنر د پوځ او توپو سره راغے او د کلي نه يې ګېره تاو کړه، ټول کلے يې به وسلې کړو او په کلي باندې پنځۀ شپېتۀ زره روپۍ جرمانه ولګوله، کمشنر صېب خلقو ته په ماته ګوډه پښتو کښې وېنا وکړه او هغوي يې د پېرنګي د زور او دبدبې نه خبر کړل، د پنځۀ شپېتو زرو روپو په بدل کښې يې د کلي شپېتۀ مشران د ځان سره بوتلل او څرګندونه يې وکړه چې دا مشران به تر هاغه وخت پورې بندي وي چې تر څو پورې تاسو دا تاوان او جرمانه نۀ وي ادا کړې. په دې مشرانو کښې يو بهرام خان هم ؤ چې دغه وخت د هغه عمر پنځۀ اويا کاله او د پېرنګيانو وتلې مرستيال ؤ. دا نور کسان هم ډېر قرار او هوسا خلق وو، په وړومبي ځل دوي ته د خپلې غلامۍ انګېرنه وشوه، پښتانۀ وو نو د خبرې څۀ سپيناوے يې ونۀ کړو خو دومره سوخت اخستي وو چې څۀ کولو ته يې هم چمتو وو، په چيچلو غاښو يې پېرنګي ته ووې چې تۀ مونږ باغي بولې نو باغي صحيح او نو اوس به مونږه او تاسو د يو بل سره جوړ شو، تۀ هم د بدو نه بد کوه او مونږ به هم ووينې چې څۀ کوو.

نور بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېر پسې — اخري برخه

عبدالغفار خان په لږ څۀ کښې بچ شو، دې پېښې هغه ته د باچا خان خطاب ورکړو چې پښتانۀ يې هم په دې نوم سره پېژني، وېرندويه خو کېدے نۀ شو بلکې دې نوم سره هغه نور زړور شو، دې هغه له بې ساري ملګري او نۀ ماتېدونکې ولوله ورکړه، تر دې پورې چې زوړ بهرام خان هم پېرنګيانو ته بد رد وئيل شروع کړل او خپل زوي سره يې مينه پېدا شوه چې دے څنګه د پېرنګيانو په سر سور دے. باچا خان يو مدرسه پرانسته او د پښتنو د خوروني دپاره د اصلاح الافاغنه په نوم سازمان جوړ کړو. د دې سازمان مقصد بېخي غېر سياسي او خالص ټولنيز اصلاح کونکے وو، بيا هم هغه بندي کړے شو او د درېو کالو سخته سزا ورکړے شوه، کله چې هغۀ واکمنو ته ووې چې زۀ خو خلقو ته درس ورکوم او درس ورکول خو څۀ جرم نۀ دے البته دا خو د سرکار سره مدد کول دي نو سرکار ورته ځواب ورکړو چې هو، دا خبره سمه ده خو دا ژمنه به څوک کوي چې دا سازمان به سبا سرکار ته څۀ ستونزه نۀ پېدا کوي؟ تاسو په ما باندې باور وکړئ چې داسې به نۀ کېږي. ځواب راغے چې نۀ، تۀ بخښنه وغواړه او دا ژمنه وکړه چې بيا به داسې نۀ کوم نو دا دے ازاد شوې، دا ژمنه چې زۀ دې د خپلو خلقو سره مينه پرېږدم او د هغوي د خدمت کولو نه لاس واخلم؟ باچا خان په ډېر سوخت سره پوښتنه وکړه، ما خو په مشن سکول کښې زده کړه کړې وه او هلته چې مې څۀ ستاسو خېر ښېګړې په حقله اورېدلي وو هغه خو يو تش خيال ؤ، پېرنګي زياته کړه او باچا خان ته يې په ډانګ پوهنه ژبه ووې چې دا خدمت نۀ دے دا بغاوت دے او دغسې باچا خان ته د درېو کالو د سخت زندان سزا ورکړے شوله. د دې په بدل کښې مخې کال ته هاغه ټولو چارواکو ته څوک چې د دې هر څۀ برخه وال وو، لوړې چوکۍ او اسانتياګانې ورکړے شوې.

په دې وخت کښې چې باچا خان په جېل کښې ؤ سکولونه يو مخې غوړېدل، خلق چټک او منظم وو، د درېو کالو جېل هغه ښه زېلے ؤ خود هغۀ اراده لکه د

> ما د باچا خان لړه اوږده خاکه راښکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتوني څېره ده ولې چې پښتانۀ هغه پېژني او هغه پښتانۀ پېژني او تۀ په دې دواړو کښې يو هم نۀ شې پېژندے تر څو پورې چې تۀ په خپله پښتون نۀ يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپني هسې کلکه وه، د جبل ځور او کړاو د هغهٔ په سترګو کښې غرور، کلک توغل او يخوبې پېدا کړے ؤ. هغهٔ د خپلو بې موره زامنو نه غېږ تاو کړه او د ځان سره يې راجوخت کړل. بهرام خان ډېر ښهٔ چرت کښې ؤ، حجرې ته د راتلونکو مېلمنو دارومدار يې کولو او ورسره به يې پېرنګيانو ته څو سپکې سپورې هم کولې. د باچا خان د ليدو او هرکلي دپاره په زرګونو خلق رامات وو، ځوانانو به هغهٔ ته په ارماني سترګو کتل او پېغلو به د هغهٔ د درناوي سندرې وئيلې، پښتنو ته په لاسو يو غټ باغي راغلے ؤ، دې جنګيالي ملت اخر خپل لارښود وموندو او دا مهرباني پېرنګي په خپله د ځان سره وکړه.

پېرنګي ډېر سوخت وو چې ګوره دا خړ پړ پښتانهٔ څومره د دې سړي نه اغېزمن دي، د دې نه مخکښې چې د دې پښتنو خود سر ته راولو، دا غټ پټ بودل سړے له مېنځه لرې کول پکار دي. باچا خان دومره دنګ لوړ او زړور سړے ؤ چې نيولو او سزا ورکولو ته ډېر وېريا وو ځکه چې نهٔ خو هغه پټېدے شو او نهٔ يې داسې کول غوښتل. هغهٔ به هر څهٔ په ډاګه کول او پېرنګي ته به يې وئيل کهٔ تاسو څهٔ کوئ نو وکړئ، هغه يې بيا بندي کړو، په دې اميد سره چې سر په کرښه کېږدي، کوم غال او تشدد وو چې په هغه ونهٔ شو، د خړه توب زندان، لاسو پښو ته درنې ځولنې، لوږه تنده، سپږن او ښيرن قېد او د هر څهٔ نه ورتېر سپکاوے، بد رد، لتې او سوکونه. هغهٔ به هره ورځ شل سېره جوار مېچن کول خو چرې يې کريان نهٔ ؤ کړے، هغه يو منلے شوے بندي ؤ، چرې يې د خپل ځان سره د ناروا سلوک شکايت نهٔ دے کړے کهٔ د هغهٔ سابه او خورا د خوراک قابل هم نهٔ وو، هغهٔ به جېلرانو ته هم درناوے ورکولو او دغسې به په دښمنانو باندې هم مهربانه ؤ، هغهٔ هر څهٔ هر چاته وبخښل او د زغم او صبر لمن يې چرې له ګوتو ورنهٔ کړه، خپل غم يې په خندا او درد په ټوقو اړولو، دا وار چې له جېله راغلو نو سياسي مبارزه يې پېل کړه او د سرحد دپاره يې د بشپړه اصلاحاتو غوښتنه وکړه.

په سلو کښې نوي پښتانهٔ ناخوانده وو، هغوي ته ليکلي پاڼه داسې برېښې لکه سپينه بې ټکو پاڼه نو باچا خان به کلي په کلي ګرځېدو او خلقو سره به يې جرګې مرکې کولې، د ملګرو ډله به ورسره هم کلي په کلي ګرځېده، د هغهٔ ملګرو ته دا شکايت وو چې دا سپين رنګه جامې ژر خيرے نيسي او د دې څهٔ هوارے پکار دے، په دوي کښې يو تن خپلې جامې د څرمنې پخولو کډې ته يوړې او هلته يې په رنګ کښې ډوبې کړې، دې سره د جامو رنګ سوربخن شو او دغسې دا د دوي جامه شوه چې دوي به په دغو سرو جامو کښې ګرځېدل نو د خلقو پام به يې ځانته رااړولو، د پټو کسبګرو به يوې ودرولې او د سرو جامو د سړو په تماشه به شول، خوا له به راغلل، ليدل کتل به وشول او رام به شول. باچا خان د خپلو مزدورانو او خواري کښو دپاره دا سور رنګ غوره کړو چې ورته به يې خدائي خدمتګار وئيلو چې موخه او مرام يې خپلواکي او خدمت وو.

ما د باچا خان لړه اوږده خاکه راښکله ځکه چې هغه د پښتنو د سياست رښتونې څېره ده ولې چې پښتانهٔ هغه پېژني او هغه پښتانهٔ پېژني او تهٔ په دې دواړو کښې يو هم نهٔ شې پېژندے تر څو پورې چې تهٔ په خپله پښتون نهٔ يې.

باچا خان اوس زوړ سړے دے چې سپينه ږيره او اوږده اوږده ښکلي لاسونه يې دي، کله چې تهٔ هغه ووينې نو ورپسې د هغه سترګو ته هم وګوره نو تهٔ به د پښتون په سياست پوهه شې او داسې او دومره به پوهه شې چې داسې دې زهٔ په زر پړکونو ليکلو نهٔ شم پوهولے. سپېځلتوب، پاکوالے او سړيتوب لکه د نمر د بخمې او د سپوږمۍ د رڼا ګويانه کېدے نهٔ شي، مينه او لورنه څوک په ليکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنبي ښکېل کولے نهٔ شي او نهٔ د پېرنګي په جېل خانه کښې. باچا خان ته د خپل ژوند د پېښو او تجربو نه معلومه شوه چې مينه په يو درنګ کښې څومره وداني. کولے شي نو دومره بربادي، ايټم بم په سل کاله کښې نهٔ شي کولے، د مينې څواک ستر څواک دے، د زړورتيا ښستې ستا رښتينتوب دے او ستا خوب داسې تابانه او دومره زړه پورې پکار دے چې ستا د خپل ژوند او د خپلو بچو د سترګو د رڼا نه زيات خوږ وي، دا هاغه درس دے کوم چې باچا خان پښتنو ته ښودلے دے.

پايله

ما خپله قيصه پائے ته راورسوله او هيله مند يم چې دا به په تاسو خوږه لګېدلي وي څنګه چې ما د دې د وئيلو نه مزه واخسته دغسې به تاسو د دې د اورېدلو نه خوند اخستے وي، لوستل د اورېدلو يو مخکښې تللے ډول دے او دغسې ليکل د وېنا يو پېچلې جوسه ده.

ما دا پوره هڅه وکړه چې تاسو د خپلو خلقو نه خبر کړم خو دا هم نهٔ وايم چې په دې کښې به ما څهٔ پلوي نهٔ وي کړې، ځکه چې زهٔ انسان يم او انسانان دغسې کوي، خيال د نيت څرګندونه ده، هڅونه د نيت نه خپلواکه وي او هم دغسې د سوچ نه هم دپاسه وي، کرکه او کينه د سړي دپاره لکه د مور شودې وي، څومره ژر چې دې دا ومنله دومره ښه ده، زهٔ چې کله د کورټ لوئے جج سنجيده مخ او سر پيچک ته وګورم او د هغهٔ بې پرې پرېکړو ته نو خندا ورپورې راشي، نا! زهٔ به چرې داسې ونهٔ کړم، زهٔ پښتون يم او ايمانداري زما د پښتو برخه ده، زهٔ به په ډاګه دا ووايم چې زهٔ د خپلو خلقو پلوي يم او کهٔ چرې ما داسې ونهٔ کړے شول نو د ځانه به کرکه وکړم.

ما د پښتنو جوړ کړے شوے انځور ستاسو مخې ته کېښودو، بل به مې څهٔ درکول، اګر چې پښتانهٔ خونکار، ظالمان، جاهلان، لوغ او نهر دي خو بيا هم زهٔ پرې مئين يم، هغه مړے د نورمال او تاد د لاندې کوي او دا پروا نهٔ کوي کهٔ دې تا څوک مړے وايي، پېدائشي جمهوريت خوښه دي، هغه وايي چې پښتانهٔ د باراني غنمو کښت دے چې ټول په يو وخت او يوه ورځ سر وهي او ټول يو شان دي.

زمونږ د سرخپوش په خوځښت کښې چې به د جرنېل ستوري د يو کوتاريا جوله پښتون په اوږه کېښودل شول نو لا به اېغ ښغ شو، ملامته کېدو به نهٔ، د پښتون لاس سخا ښيرن، خيچن او کلک وي خو بيا هم باچا له يې ورکوي، پخکړے يې ساګ پېتي وي خو بلنه به باچا له ورکوي، هغه خپل مېلمه ته وايي چې تالي ته مهٔ ګوره زما تندي ته وګوره.

خو پښتنو سره زما د مئينتوب د ټولو نه غټه وجه دا ده چې دے کله د جنګ او مرګ دپاره د کوره ووځي نو مخ لاس به ووينځي، ږيره به غوړه کړي، په څټو به خوشبوي ولګوي او د ټولو نه ښکلې جامې به واغوندي، دا ماشوم غواړي چې د حورو مخې ته سمبال لاړ شي، هغه دا سوچ کوي چې خدائے ناولې مخونه نهٔ خوښوي ځکه چې هغه خپله پاک او سپېځلے دے.

هغه وايي اې خدايه!
تهٔ مهربانه او لورن يې
د چا دپاره چې زهٔ خندا کوم
سندرې وايم او مرم
هغه وايي بې سوله
ژاړي، کارونو کښې بوخت وي
خو جنګ کوونکي جنت ته ځي

په دې کښې هيڅ شک نشته چې زهٔ د دهٔ پلوي يم او اوس هيله لرم چې تاسو به هم ددهٔ ملګرتيا وکړئ.

پائے

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library